

- આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક છૂટક નકલ ₹-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫-૦૦ આજીવન ૨૫૧-૦૦ વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૩૦૦-૦૦ (વિમાનથી) આજીવન ૩૦૦૦-૦૦
- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
 - તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
 - પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૫૬૫૮૧૧, ૨૫૬૦૬૪૯
 - ADHYATMA Email Address : adhyatma_editor@yahoo.co.in
 - You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
 - અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. ડો. બી. જે. જાગણી, ૨. શ્રી ગોરધનભાઈ કલોલા(કલ્યાણ) અને ૩. શ્રી જયોત્સ્નાબેન બી. ત્રિવેદી.
 - તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
 - મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ૫૩/૫૪ સી-૧, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧. ફોન : ૩૨૯૦૫૦૭

★ લેખકોને નિમંત્રણ ★

- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
- લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે. બીજાં સામયિકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ લેખોની નકલો ન મોકલાવવા વિનંતી છે.

★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★

- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
- 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
- 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી આપશે.
- પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
- 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
- દર મહિનાની તા. ૧૦ સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

• You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"

✪ અનુક્રમણિકા ✪

શ્રદ્ધાંજલિ પૂ. શ્રી ગુરુદેવને	તંત્રી ૩
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી ૮
સભાન શાશ્વતી	પ્રો. તરલા દેસાઈ ૧૪
What brought me near to Maa!	Roshni Patel ૧૮
શી રીતે હું પૂ. માના સાન્નિધ્યમાં આવી?	તંત્રી ૨૨
શ્રી હરિનો (Bio data) બાયો-ડેટા	પૂ. શ્રી મા સર્વેશ્વરી ૨૬
શ્રી શ્રી મા શારદાદેવી-૧૫	પ્રો. અરૂણિકા મનોજ દરૂ ૨૮
સાધનાના પંથે-(૧)	શ્રી ઉન્મેષભાઈ મહેતા ૩૮
સમંદરને પેલે પાર	મા સર્વેશ્વરી ૪૨
પોયણું પાંગરું	મા સર્વેશ્વરી ૫૪
શ્રીવિષ્ણુસહસ્ર સમશ્લોકી	શ્રી યોગેશ્વરજી ૬૩
ANYWAY	— ૬૪

ફેફ ભક્તિસુધા ફેફ

મન-ઈંદ્રિય વશ રે' સદા, સુખદુઃખમાં સમભાન;
સહનશીલ રહું હું સદા, ત્યજી ક્રોધ-અભિમાન. ૪૯
માન અને અપમાનને, સમ માની રહું શાંત;
મિત્ર-શત્રુને સમ ગણી, સદા રહું નિર્ભ્રાંત. ૫૦
શુભ નિશ્ચય દઢ રાખીને, રહું હું સદા અસંગ;
પ્રિયતમ પ્રભુના દર્શથી, વિકસું અંગેઅંગ. ૫૧
(મહારાજશ્રીનથુરામશામી)

શ્રદ્ધાંજલિ પૂ. શ્રી ગુરુદેવને

— તંત્રી

મહાત્મા યોગેશ્વરજી—એક શ્રેષ્ઠ આદર્શ કર્મયોગી

વન્દે શ્રી ગુરુદેવ તવ ચરણારવિદૌ ।

હે ગુરુદેવ, આપનાં શ્રી ચરણોમાં મારા વંદન હો.

કેટલાક દિવસો જીવનમાં ખાસ મહત્ત્વ ધરાવતા બની રહે છે. એવું જ છે કંઈક તા. ૧૮ માર્ચ, અગર ધૂળેટીનો દિવસ— ફાગણ વદ ૧ હોળી પછીનો બીજો દિવસ. આ દિવસે ૧૯૮૪ ના વર્ષમાં અમારા પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વરજીએ—મુંબઈના કાંદીવલી પરાના લક્ષ્મીનારાયણ મંદિરના હોલમાં પ્રવચન કરતાં કરતાં જ ડાયસ ઉપર પોતાના પાર્શ્વ તનુનો પરિત્યાગ કર્યો. સેંકડો માણસોની હાજરીમાં ત્યારે મુખમાં આ શબ્દો હતા. ‘જીવ જ્યાંથી આવ્યો હોય ત્યાં જાય ત્યારે જ તેને શાન્તિ મળે છે. ગીતાને પણ આજ કહેવાનું છે; ભાગવતનો પણ આજ સાર છે.’ આ એવા એક ત્યાગી કર્મયોગીના શબ્દો હતા—જેમણે જીવનની યુવાવસ્થાનાં વર્ષો કઠોર તપશ્ચર્યામાં વીતાવી—જે આધ્યાત્મિક લક્ષ્યાંકો સિદ્ધ કર્યા—જે અનુભૂતિનું નવનીત પ્રાપ્ત કર્યું, તે જીવનના ઉત્તરાર્ધમાં—લગભગ ૨૫ વર્ષ સુધી ભારત અને ભારત બહાર વિચરણ કરીને ઘૂંટ્ટે હાથે માનવોને પીરસ્યું. તે પાછળનો એક જ ભાવ કે જીવનની અનેકવિધ સમસ્યાઓમાં અટવાયેલો માનવ—સમય કાઢી પોતાની આધ્યાત્મિક પીપાસા કેવી રીતે સંતોષી શકે, પ્રભુપંથે પગલાં શી રીતે ભરી શકશે? તો ચાલો, આપણે એવા માણસો પાસે સામેથી જઈ, એમને માર્ગદર્શન ધરીએ. પછી ભલેને એવા જીવો ભારતમાં વસતા

હોય કે ભારતની બહાર. તેમની પાસે જઈ તેમને સાચા ધર્મની સમજ આપી, ઉત્તમ માનવ—ગૃહસ્થી બનાવીએ જેથી સમાજમાં પાયાનું કામ થાય. તેઓએ પોતાના જીવનમાં કદી પૈસા, પદ કે માનને જીવનના હેતુ બનવા ના દીધા. અમે અમારા જીવનમાં પૂ. શ્રી જેવા નિઃસ્પૃહી સંતો ભાગ્યે જ જોયા છે. એમની આ નિઃસ્પૃહીતાને લીધે જ શંકરાચાર્યની ગાદી જેવી પ્રતિષ્ઠાની પદવી, કે પરદેશમાં આશ્રમો સ્થાપવાની લોભામણી લાલચોથી તેઓ મુક્ત રહી શક્યા. અંગત જીવનમાં હંમેશાં આત્મસ્થિતિ ને વ્યવહારમાં કેવળ લોકસંગ્રહ ને નિષ્કામકર્મયોગની જ ભાવના. એને લીધે જ તેઓ આદર્શ કર્મયોગી બની રહ્યા. સમાજ જેટલા પ્રમાણમાં એમને એમની હયાતીમાં પારખી, તેમનો લાભ લેવો જોઈતો હતો તે ના લઈ શક્યો. તેનું કારણ કદાચ પ્રચાર કે લોકપ્રસિદ્ધિથી દૂર ભાગવાનો એમનો સ્વભાવ કંઈક અંશે કારણભૂત હોઈ શકે. પરંતુ પ્રભુની ઈચ્છા જ કંઈ એવી હશે, એમ માનવું રહ્યું.

પોતે પ્રાપ્ત કરેલી આધ્યાત્મિકતાને પૈસા ખાતર વટાવી નહિ, પરદેશની ધરતી ઉપર પણ નહિ. એમનાં પ્રવચનોમાં શિબિરોમાં કદી પ્રવેશ ફી નહિ—માત્ર ભોજન ખર્ચ જ લેવાતો.

અરે, પોતે જે આધ્યાત્મિક પુસ્તકો લખ્યાં, તેને માટે પ્રકાશકો તરફથી મળતી રોયલ્ટી પણ—પુસ્તકોની કિંમત ઘટાડી, વાંચકોને ધરી દેતા. પોતાના જ્ઞાન, શ્રમ અનેલેખનશક્તિના પુરસ્કાર ઉપર પણ એ મહાપુરુષે કદી પોતાનો અધિકાર ના માન્યો. એમનું જીવન જોતાં લાગે કે પોતાના શરીર ઉપર પણ એમણે સમાજને અધિકાર આપી દીધેલો. જીવનના છેલ્લા શ્વાસ સુધી એ મહાપુરુષનો એ સેવાયજ્ઞ ચાલતો જ રહ્યો. એની પ્રતીતિ એમના જીવનના અંતિમ દિવસની દિનચર્યા પરથી

આપણને થાય છે.

તેઓએ આરંભેલી ધ્યાન શિબિરોના આયોજનની તેમ જ ધ્યાનકેન્દ્રોની સ્થાપનાની પ્રવૃત્તિ, આ કર્મયોગની પ્રવૃત્તિના ભાગરૂપ જ હતી. જ્યાં સંચાલક સાધકો ઉત્સાહી છે ત્યાં આજે પણ આ ધ્યાનકેન્દ્રો વ્યવસ્થિત ચાલે છે, તેમાં મહત્વનાં છે મોરબી, સુરત, વડોદરા, રાજકોટ, મુંબઈ—અને વિદેશોમાં ન્યુજર્સી, પનામા અને કેનેડાનાં ગણાવી શકાય. આનાથી અનેક સાધકોને આત્મસુધારનો સારો એવો લાભ પણ થયો છે, તે નિઃશંક વાત છે.

જીવનના બે ઉદ્દેશો એ મહાપુરુષે—બાલ્યકાળથી નજર સમક્ષ રાખેલા.

જગતમાં ભગવાન જેવું કોઈ આધ્યાત્મિક સત્ય હોય તો તેનો અપરોક્ષ અનુભવ કરવો. તે માટે આપવા માટેના મોટામાં મોટા ભોગ માટેની માનસિક તૈયારી રાખવી. શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલ આધ્યાત્મિક સત્યોની જાત અનુભૂતિ મેળવવી પછી તે જ્ઞાનની લહાણી પ્રવચનો, પુસ્તકો ને પ્રવાસોદ્વારા આમ જનતામાં કરવી.

આ ધ્યેયોની પૂર્તિ માટે એ મહાપુરુષે ભારતીય સંસ્કૃતિના પ્રમુખ ગ્રંથો બ્રહ્મસૂત્ર, ઉપનિષદો, રામાયણ, મહાભારત, ગીતા, નારદ ભક્તિસૂત્ર ભાગવત, પાતંજલ યોગદર્શન, રામચરિત-માનસ જેવા ગ્રંથોનું સરળ ગુજરાતી ભાષામાં પોતાના અંગત આધ્યાત્મિક અનુભવના આધાર પર દોહન કરી ગુજરાતની પ્રજાને ભેટ ધર્યાં. કવિત્વશક્તિ અને મા સરસ્વતીની કૃપાના સમન્વયરૂપે ગુજરાતી સાહિત્યની પણ તેઓએ પ્રશસ્ય સેવા કરી.

તેઓનું સમગ્ર જીવન એટલે પરમ આરાધ્યા મા જગદંબાને સમર્પિત જીવન. એમની ઉચ્ચ આધ્યાત્મિક આનુભૂતિઓની

ગરિમા—સંસારમાં રચ્યાંપચ્યાં રહેનારા, ભૌતિક આવશ્યકતાઓના ગુલામ જેવા વેષધારીઓ કેવી રીતે સમજી શકવાના!

આજના પ્રખર વિજ્ઞાનમાં વસીને એ મહાપુરુષે પોતે અનુભવ કરીને કહ્યું છે કે “પ્રભુ જેવી એક દિવ્ય અલૌકિક શક્તિ છે, જેને અગાઉ સાચા ભક્તોએ એમની ભાવનાનુસાર અનુભવી. તે તદ્દન સત્ય છે. આજે પણ કે ભવિષ્યમાં પણ કોઈ એ અલૌકિક શક્તિનો અપરોક્ષ અનુભવ કરવા માગતો હોય તે અવશ્ય કરી શકશે. આ વાત અમે અમારા જાત અનુભવના આધાર પર કહીએ છીએ. અમારા ગ્રંથોમાં અમે આ વાત લખી પણ છે.”

પ્રવચનો માટે પ્રવાસો ને યાત્રાઓ પણ કરી. એક પરિવ્રાજકનું જીવન જીવ્યા. ક્યાંય આસક્તિ કે મમત્વ નહિ. કોઈ અનાવશ્યક પરિગ્રહ નહિ. સમાજ પાસેથી જે નિર્વાહ પૂરતું લે, તેના બદલામાં—વાદળોની જેમ—કોઈ દેશ—પરદેશના સીમાડાઓને લક્ષમાં લીધા વિના—જ્ઞાનની વર્ષા કરતા જ રહ્યા. એમના ઉપદેશો સંપ્રદાયોની સંકુચિત ભાવનાથી પર, અને માનવ-માત્રની આત્મિક કલ્યાણ માટેની કેડી જેવા છે. એમાં નથી કોઈ ભેદભાવ સ્ત્રી કે પુરોષોનો, કાળા કે ગોરાનો ભણેલા કે અભણનો, શ્રીમંત કે ગરીબનો. એ જ્ઞાનની એવી પરબ છે જે માનવમાત્રને સંદેશો ધરે છે, હે ભાઈ, આ માનવશરીર તને ભૌતિક સુખ કે સંપત્તિ એકત્રિત કરવા મળ્યું નથી; પ્રભુ કે આત્માની પ્રત્યક્ષ અનુભૂતિ માટે મળ્યું છે. તે સિવાય પણ તેના ઉપર—તારા પરિવાર જનોની જેમ સમગ્ર માનવજાતનો અધિકાર છે. સમગ્ર સૃષ્ટિ માંહેના જીવોના મંગલ માટે ઉપયોગ કર. સાથે કશું જ નથી લઈ જવાનો તે કાયમ યાદ રાખ. “એક આદર્શ કર્મયોગી બન.”

માર્ચ : ૨૦૦૭

૭

આમ આવા શ્રેષ્ઠ માનવતાવાદી મંગલકારી સંતની ખોટ દુનિયામાં કદી પૂરી શકાતી નથી. છતાં તેમના સંદેશા અને ઉપદેશો સાચા જિજ્ઞાસુ માણસોને સદા પ્રેરણા પાતા રહેશે.

પૂ. શ્રીની એ વિશેષતા રહી કે સાધનાનો અને લોકહિતના સેવાયજ્ઞોની ચિરાગ તેઓની ભૌતિક વિદ્યાય પછી પણ જલતી રાખવાનું મંગલ કાર્ય—તેઓ જીવનના છેલ્લા તબક્કામાં મા શ્રી સર્વેશ્વરી જેવા નિઃસ્પૃહી ને તપસ્વી ઉત્તરાધિકારીને સુપ્રત કરતા ગયા છે. જે આજની ભૌતિકતાની ભાવનાથી ભરેલી દુનિયામાં એક આશ્ચર્ય સમાન છે.

હે મહાપુરુષ, અમે આપના સંસ્પર્શે ધન્ય થયા છીએ. તેનું ઋણ કદી ના વિસરીએ અને આ વેષ પણ આપે ધરેલ સમજ અને શક્તિની લહાણ માનવતાના મંગલયજ્ઞમાં કરતા રહી, જીવનનો છેલ્લો શ્વાસ આપની જેમ લઈએ—એવા આશીર્વાદ ધરજો; એજ પ્રાર્થના. પ્રણામ, પ્રણામ, પ્રણામ.

જ્ઞાનમાં અખંડરસની પ્રાપ્તિ થાય છે. પરંતુ ભક્તિમાં અનંત રસની પ્રાપ્તિ થાય છે. —યોગેશ્વરજી

શ્રી યોગેશ્વર કૃપા

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૮૫૦૦૭

ફોન : (૦૨૬૧) ૨૨૫૪૮૮૨, ૨૨૫૮૮૦૪

૮

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૨૮

માર્ચ—૨૦૦૭

અંક ૬

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

—મા સર્વેશ્વરી

તા. ૨૦-૧૨-૮૧ રવિવાર, માગસર વદ દસમ, વિ. સં.

૨૦૩૮, સ્થળ : સાન્ટાએના, કેલીફોર્નિયા, અમેરિકા.

આજે સમયસર બધો જ કમ રહ્યો. સવારે ૧૧:૩૦ થી ૧૨:૩૦ ની મુલાકાતમાં નીચેના પ્રશ્નોની ચર્ચા થઈ.

પ્રશ્ન : અવતારી સંત મહાત્માઓને શા માટે તપ કરવું પડે છે?

પ્રશ્ન : મુક્તાત્મા બંધનમાં કેમ પડે છે?

પૂ. શ્રીએ એ બંને પ્રશ્નના જવાબમાં કહ્યું :

ઘણા સંતો તપ કરતા જણાયા. સમર્થ રામદાસ બાર વરસ, બુદ્ધ સાડા છ વરસ, ઈશુ, રામકૃષ્ણદેવ, વિવેકાનંદ તપ કરતા જણાયા. પણ કેટલાક એવા પણ છે જેમના જીવનમાં તપ જણાતું નથી. આદ્ય શંકરાચાર્ય, સંત જ્ઞાનેશ્વરને નાનપણથી જ સિદ્ધાવસ્થા મળી હતી.

કેટલાક મુક્તાત્મા તપ્યા એવું જણાયું તો કેમ તપ્યા? સંત મહાત્માઓ તપ કરે નહીં તો સંસારને પ્રેરણા તપની મળે નહીં. કોણ એવી પ્રેરણા આપે? રામકૃષ્ણદેવ જગદંબા માટે તપ્યા. એમનું જીવન વાંચતા પ્રેરણા મળે કે આપણે પણ તપ કરી શકીએ. દર્શન માટે પ્રાર્થના કરી શકીએ, ઉજાગરો કરી શકીએ. એમના જેવી વ્યાકુળતા જગાડી શકીએ.

મીરાંબાઈ, તુકારામના જીવન વાંચીએ તો પણ પ્રેરણા મળે. જો સંતો તપે જ નહીં, તો આપણે એમ માની લઈએ કે એ તો જન્મથી જ સિદ્ધ. આપણાથી એવું ન થાય. એ તો કોઈક જ એ માર્ગે જાય. એટલે સંત મહાત્માઓ તપ કરે તે પણ લોકહિતાર્થે.

ઈશ્વર સંતોને જગતમાં એ રીતે જ મૂકે કે તેમને નાનપણથી એમ જ થાય કે આપણે આગળ ચાલવાનું છે. અને એમનાં તપ શરૂ થાય. વળી તે તપ થોડા વખતમાં પૂરાં થતાં પણ જોઈએ. એ તપનો તબક્કો બોધ-પાઠ લેવા માટે મળે. જપ, તપ, ત્યાગ, ભક્તિ બધું જ, સંતોની પ્રવૃત્તિ લોકહિતાર્થે જ હોય છે.

કેટલાક મુક્તાત્મા પોતાની ઈચ્છાથી પણ આવે છે. કેટલાક મુક્તાત્મા સૂક્ષ્મરૂપે જગતને પ્રેરણા આપવા રહે છે. કેટલાક મુક્તાત્મા નાનપણથી જ જાણે છે કે પોતે મુક્તાત્મા છે. કેટલાક મુક્તાત્મા અમુક વરસ પછી જાણે છે કે પોતે મુક્તાત્મા છે. છતાં એ બંને અવસ્થામાં તે બંધનમાં ન પડી શકે. સમાજને તે બંધનમાં પડ્યા છે એમ જણાય, પણ પોતે હંમેશાં જાગ્રત રહી બંધનમાં ન પડે.

આજે વળી ઉત્તર પ્રદેશના આર્યસમાજી કાર્યકર્તાઓની પણ ચર્ચા થઈ. મુલાકાત બાદ દાળ, ભાત, શાકનું ભોજન લીધું. ભોજન બાદ આરામ. સાંજે લેખનકાર્ય પણ થયું. વળી એક કલાક ધ્યાનની બેઠક પણ થઈ.

આજે પ્રવચન સ્થળ ૪૦ માઈલ જેટલે દૂર હતું. Wilmington, House No. 1234 માં હતું. જેથી પ્રવચન સ્થળે પહોંચવામાં જ ઘણો સમય નીકળી ગયો. પ્રવચન બાદ પૂ. શ્રીએ આજે સર્વેશ્વરીને ઓચિંતી આધ્યાત્મિક વાર્તાલાપ આપવાની સૂચના કરી. સૌ ભાઈબેનોની ઈચ્છાને લીધે સર્વેશ્વરીએ વાર્તાલાપ આપવો એમ પૂ. શ્રીને યોગ્ય લાગ્યું.

આજે ચાર દિવસ પછી સર્વેશ્વરી પ્રવચન સ્થળે જઈ શક્યાં. શરીર અસ્વસ્થ હતું. એક કલાક અનુભવની વાતો કરી. અનુભવ કથન પૂરું થતાં એક વૃદ્ધ શુક્લભાઈ સર્વેશ્વરીને કહેવા લાગ્યા, 'તમારા વાર્તાલાપમાંથી ખૂબ ખૂબ પ્રેરણા મળી. તમે આશીર્વાદ આપો કે અમે પણ આગળ વધી શકીએ.'

પ્રવચન બાદ ઉતારા પર આવી ગયા. આરામ. હરિ: ૐ

તા. ૨૧-૧૨-૮૧ સોમવાર, માગસર વદ અગિયારસ, વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : સાન્ટાએના, કેલીફોર્નિયા, અમેરિકા.

આજે પણ પૂ. શ્રી પોતાના કમમાં નિયમિત રહ્યા. રામા-યણમાં હનુમાનજીને વાનર કહ્યા એ અંગે પૂ. શ્રી વારંવાર વાતો કરે છે. આજે મુલાકાતમાં પણ એ વાત થઈ. દક્ષિણમાં વાનર નામની માનવ જાતિ હતી જે શસ્ત્ર કળામાં પારંગત હતી.

વળી આજે મુલાકાતમાં બીજા પણ ચાર ભાઈબેનો આવ્યાં હતાં. તેમાંના એક બેને પ્રેતયોનિ ઉપર પ્રશ્ન પૂછતાં પૂ. શ્રીએ પ્રેતયોનિ અંગે વિસ્તારપૂર્વક વાત કરી. વળી પૂ. શ્રીએ ત્રણ ભજનો ગવડાવ્યાં. બાદ સત્સંગની બેઠક પૂરી થઈ.

આજે અગિયારસ જેથી પૂ. શ્રીએ દૂધ જ લીધું. આરામ કર્યો. સાંજનું લેખન કાર્ય નિયમિત થયું. ધ્યાનની બેઠક પણ સમૂહમાં નિયમિત રીતે થઈ. આજે પ્રવચન સ્થળ 701, Anaheim નજીકમાં જ હતું.

આજે પ્રવચનમાં નવો જ શ્રોતાવર્ગ હતો. ત્યાં સત્સંગ ઉપર વાર્તાલાપ આપ્યો. સર્વેશ્વરીએ પૂ. શ્રીના જીવન વિષે થોડી વાતો એક કલાક કરી. પ્રવચન બાદ પ્રસાદ વિતરણ થયું. પછી ઉતારા ઉપર આવી જવાનું બન્યું. સાંજે પણ પૂ. શ્રીએ દૂધ જ લીધું.

અસ્વસ્થતાને લીધે નોંધ નિયમિત ને લંબાણપૂર્વક નથી થઈ. ટૂંકમાં નોંધ કરવાનું બને છે. હરિ: ઠું.

તા. ૨૨-૧૨-૮૧ મંગળવાર, માગસર વદ બારસ,
વિ. સં. ૨૦૩૮, સ્થળ : સાન્ટાએના, કેલીફોર્નિયા, અમેરિકા.

આજે સવારે પૂ. શ્રી વ્યાયામમાંથી નિવૃત્ત થઈ લેખનકાર્ય કરવા બેસી જાય છે. એ તો દરરોજનો જ કમ! દૂધ પીધું, ફરી લેખન ચાલુ. ૧૧:૪૫ વાગ્યે પૂ. શ્રી મુલાકાત આપે છે.

રૂમ નંબર ૧ ને ૨ માંથી નીકળી પૂ. શ્રી યજમાન પરિ-
વારના સ્થાનમાં આવે છે. ત્યાં આવે એટલે પૂ. શ્રી સૌ પ્રથમ
રસોડામાં આવે. રસોઈમાં આજે મગ, ભાત, કઢી હતાં. પૂ.
શ્રીએ ત્રણે તપેલી ખોલીને જોઈ લીધી.

આજની મુલાકાતમાં ખાસ કોઈ ચર્ચા ન થઈ જે નોંધને
યોગ્ય હોય. મુલાકાત બાદ ભોજન લીધું. આરામ. સાંજે
ધ્યાનની બેઠક નિયમ પ્રમાણે થઈ.

ધ્યાનની બેઠક બાદ પ્રવચન સ્થળે જવાનું બન્યું. આજનું
પ્રવચન સ્થળ Anaheim Tropic motel, 899 South
Harbor Blvd., Anaheim હતું. લગભગ ૨૦ મિનિટમાં
ત્યાં પહોંચી જવાનું બન્યું. આજનું પ્રવચન સત્સંગ ઉપર જ
હતું. જેમાં ચેલના મહાત્માની વાત પણ વણી લીધી. પ્રવચન
સ્થળે દરેક સ્થાને હોય તેમ બે બેઠકો હતી. પ્રવચન સ્થળે
પહોંચવાનું બને એટલે ફૂલહાર ને ચંદન તિલકથી સ્વાગત

થાય. પ્રવચન પહેલાં ભજન ગવાય. પૂ. શ્રીનું પ્રવચન થાય,
અંતે સર્વેશ્વરીનાં ભજનો થાય. પણ છેલ્લા ત્રણ દિવસથી
પ્રવચન બાદ પૂ. શ્રીની સૂચનાથી સર્વેશ્વરી પણ વાર્તાલાપ આપે
છે. જેમાં પ્રભુમય જીવનના અનુભવો, સંતોની શક્તિ ઉપર
વાતો થાય છે.

આજે વાર્તાલાપ પછી શ્રીમણીબેન જે સત્સંગી છે, પૂ.
શ્રીની ત્રણ વર્ષથી જે તસ્વીર રાખે છે અને જેમણે પ્રથમ દિવસે
જ કોઈ પણ જાતના પરિચય વિના કહેલું કે આપ રામકૃષ્ણદેવ
છો. ને ગઈ કાલે શારદામણીદેવીનો ફોટો જોતા થયું કે મા
સર્વેશ્વરીનું જ તે રૂપ છે. એવાં એ શ્રદ્ધાળુ બેન દરરોજની જેમ
આજે પણ પૂ. શ્રી ને સર્વેશ્વરીને પ્રણામ કરવા આવે છે.
સર્વેશ્વરીને પ્રણામ કરી રડવા લાગે છે. સર્વેશ્વરી પૂછે છે, 'કેમ
રડો છો?' તો મણીબેન કહે છે, 'હું નાની ૧૦ વરસની હતી
ત્યારથી મારાં બા ગુજરી ગયેલાં. પહેલે દિવસે તમને જોયાં
ત્યારથી જ હું તમને મારી મા માનું છું. તો આપ જ મારાં સાચાં
મા છો. મારી સંભાળ રાખજો. અમને આશીર્વાદ આપજો.
પ્રેરણા આપ્યા કરજો.'

સર્વેશ્વરી એ સાંભળી નવાઈ પામે છે. એમની પીઠ ઉપર
હાથ મૂકી ભાવપૂર્વક તે બેનને મૂક આશ્વાસન આપે છે. વળી તે
બેન કહેવા લાગ્યાં. 'પેલી છોકરી મારી છે. તેનાં લગ્ન થનાર
છે. હું કંકોત્રી મોકલીશ. તમે ને મહાત્માજી આશીર્વાદ મોક-
લજો.' સર્વેશ્વરીએ કહ્યું, 'જરૂર આશીર્વાદ મોકલીશું.'

મણીબેનની ઉંમર ઘણી મોટી છે. છતાં એમની શ્રદ્ધાભક્તિ
શ્રેષ્ઠ જણાય છે. તેઓ હાલમાં પૂ. શ્રીનું 'ભાગવત' વાંચે છે.
ગયા વરસે ભારત આવેલાં ત્યારે પૂ. શ્રીનાં બધાં જ પુસ્તકો
તેઓ જાતે ખરીદી લાવ્યાં હતાં. તે બધાં પુસ્તકો તેઓ વાંચે છે.

માર્ચ : ૨૦૦૭

૧૩

ત્યાં તો બીજા ભાઈબેનો પણ પ્રણામ કરવા આવે છે. જેથી મણીબેન ઉભાં થાય છે.

પ્રવચન બાદ ફરી ઉતારા ઉપર આવી જવાનું બને છે. આવા કેટલાયે શ્રદ્ધાળુ જીવોનો પરિચય ઈંગ્લેન્ડ, કેનેડા, અમેરિકામાં થયો. જાણે પ્રભુ એમને માટે જ વિદેશ યાત્રા ગોઠવતો ન હોય! પૂ. શ્રીનાં પ્રવચનથી, પૂ. શ્રીના માર્ગ-દર્શનથી કે દર્શન માત્રથી, કેટલાયને અનંત શાંતિ મળી રહી છે. ત્યારે એમ થાય કે આવા શ્રદ્ધાળુ ભાઈબેનોને પ્રભુપંથે પ્રેરણા આપવા દર બે-ત્રણ વરસે એમની પાસે આવવું જ જોઈએ.

ઉતારા પર આવી સેવ, ચેવડો, દૂધ વગેરે લીધું. આરામ કર્યો. હરિ: ઠું (ક્રમશઃ)

શરીરને બીજાઓની સેવામાં લગાવવાથી અહંતા અને પદાર્થોને બીજાઓની સેવામાં લગાવવાથી મમતા નષ્ટ થાય છે. — યોગેશ્વરજી

આ દિવસો પણ ચાલ્યા જશે.

* સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન *

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,

બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્સ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,

મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.

૧૪

અધ્યાત્મ

‘શ્રી રમણ મહર્ષિ સાથેના વાર્તાલાપો’
‘સભાન શાશ્વતી’

સંપાદન : પોલ બ્રન્ટન-વેંકટશમૈયા

અનુવાદ : પ્રો. તરલા દેસાઈ

(તમે તમારું સરકારી કામ ચાલુ રાખી શકો અને દુનિયામાં પહેલાંની જેમ તમારું પરિણીત જીવન જીવવાનું પણ ચાલુ રાખી શકો. બધી અવસ્થાઓને અતિક્રમી જતી અવસ્થાને તમે ધારણ કરી શકો, કેવળ એકને ભૂલો નહિ. તમારે કંઈ પણ કરવાનું આવે તો ય સદા તમારા મનને તેના પર રાખો.)

પ્રવૃત્તિ

પ્રશ્ન : સાધકે પ્રવૃત્તિ કઈ રીતે કરવી જોઈએ?

મહર્ષિ : અભિનેતાની જેમ તદાકાર થયા વિના. દાખલા તરીકે તમે જ્યારે પેરિસમાં હતા ત્યારે તમે જાણતા ન હતા કે તમે અહીં આવશો કે આમ કરવાનો તમારો ઈરાદો હતો. તમે જુઓ કે તમારા ઈરાદાઓને ગણકાર્યા વિના તમે કેવો અભિનય કરો છો? ભગવદ્ગીતાના ત્રીજા અધ્યાયના ચોથા શ્લોકમાં કહ્યું છે કે, મનુષ્ય પ્રવૃત્તિ કર્યા વિના રહી જ ન શકે. તમે ઈચ્છો કે ન ઈચ્છો મનુષ્યના જન્મનો હેતુ એની મેળે સ્વયં પરિપૂર્ણ થતો જ હોય છે.

પ્રશ્ન : મને વ્યવસાયમાં રસ નથી કારણ કે મને ડર છે કે એનાથી મારા યોગાભ્યાસ પર અસર થશે.

મહર્ષિ : ના. એ નહિ કરે. ગીતાના બીજા અધ્યાયમાં કહ્યા મુજબ તમારું દષ્ટિબિંદુ બદલાશે. તમે કેવળ એક સ્વપ્નની જેમ તમારા વ્યવસાયને મૂલવશો, પણ તે તેના પર અસર કરશે નહિ કારણ કે એ ગંભીર હોય એમ તમે એ અદા કર્યા કરશો.

પ્રશ્ન : વિચારરહિત અવસ્થામાં રહીને ફરજો અદા કરવી મુશ્કેલ છે.

મહર્ષિ : વિચારરહિત અવસ્થાને એની મેળે રહેવા દો. તમારી જાતને પ્રવૃત્ત કરતી વખતે એને વિશે ન વિચારો. જ્યારે તમે ચાલો છો ત્યારે પગલાં આપમેળે ભરો છો. તમારી બીજી પ્રવૃત્તિઓ પણ એ જ રીતે ચાલવા દો. ધીમે ધીમે એકાગ્રતા આનંદપ્રદ અને સરળ બનશે. પછી વ્યવસાય કરતાં કે ધ્યાન માટે બેસતાં તમે એ જ અવસ્થામાં હશો.

★ ★ ★

એક વાર મહર્ષિ પર્વત ઊતરતા હતા ત્યારે કેટલાક ઝાડુ-વાળા તેમનું કાર્ય કરતા હતા. તેમાંનો એક અટકી એમની સમક્ષ પ્રણામ કરવા જતો હતો ત્યારે મહર્ષિએ તેમને કહ્યું, 'તમારા કાર્યમાં પ્રવૃત્ત રહેવું એ સાચું સમર્પણ છે. પોતાનું કર્તવ્ય સંભાળપૂર્વક કરવું એ ઈશ્વરની સર્વોત્તમ સેવા છે.'

★ ★ ★

પ્રશ્ન : પ્રવૃત્તિને ધ્યાન સાથે કેવી રીતે સાંકળવી?

મહર્ષિ : પ્રવૃત્તિકર્તા કોણ છે? જે કાર્ય કરે છે તેને પ્રશ્ન પૂછો. તમે હંમેશ આત્મા છો, મન નથી. આ પ્રશ્નો મન જ ઊભા કરે છે. આત્માની ઉપસ્થિતિમાં પ્રવૃત્તિ હંમેશાં ચાલ્યા જ કરે છે. સાક્ષાત્કાર માટે પ્રવૃત્તિ વિઘ્નકર્તા નથી. આ પ્રવૃત્તિ કરનારની ભૂલભરેલી ઓળખ એ જ અડચણ છે. એ મિથ્યા ઓલખથી છૂટો. પ્રતિદિન પ્રવૃત્તિઓ એની મેળે ચાલ્યા કરે છે. જાણી લો કે મન તેમને ભલે સંચારિત કરે પણ એ આત્મામાંથી ઉદ્ભવતી પ્રક્રિયા છે. તમે પ્રવૃત્ત છો એમ તમે શા માટે વિચારો છો? પ્રવૃત્તિઓ તમારી અંગત નથી, એ ઈશ્વરની છે.

પ્રશ્ન : તેઓ કહે છે પ્રયત્ન મનના ખાલીપણા તરફ લઈ જશે અને પ્રવૃત્તિ સિદ્ધ થવી શક્ય નહિ થાય.

મહર્ષિ : પહેલાં એ ખાલીપણા સુધી જાઓ અને પછી મને કહો.

પ્રશ્ન : જો મારે મારું મન બીજા લોકો કરતાં વધારે વાપરવું પડે તો એ શાન્ત કેવી રીતે થઈ શકે? હું એકાંતમાં જવા ચાહું છું અને હેડમાસ્ટર તરીકેનું મારું કાર્ય ત્યજી દેવા ઈચ્છું છું.

મહર્ષિ : ના. તમે જ્યાં છો ત્યાં રહો અને પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખો. જે મનને સક્રિય કરે છે અને આ સર્વ પ્રવૃત્તિ માટે સમર્થ બનાવે છે એ આંતરપ્રવાહ કયો છે? આત્મા શા માટે? તો તમારી પ્રવૃત્તિનો એ મૂળ સ્ત્રોત છે. તમારી પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન કેવળ એનાથી સભાન રહો, એને ભૂલો નહિ. જ્યારે તમે કાર્ય કરતા હો ત્યારે પણ તમારા મનની પાર્શ્વભૂમિકામાં એને સતત અનુભવો. એ કરો, ઉતાવળ ન કરો. તમારો સમય લો. કાર્ય કરતી વખતે પણ તમારા સાચા સ્વરૂપની જીવંતતાનું સ્મરણ રાખો એ જે વિસ્મરણનું કારણ બને છે એ ઉતાવળને ત્યજો. સંકલ્પદંઢ બનો. મનને સ્થિર કરવા ધ્યાનની પ્રેક્ટિસ કરો અને એને આધાર આપનાર, આત્મા સાથેના એના સાચા સંબંધથી સભાન થવા દો. જે કાર્યકર્તા છે તે તમે છો એવું ધારી ન લો. વિચારો કે એ અંતર્વર્તી પ્રવાહ છે જે કાર્યકર્તા છે. આ પ્રવાહની સાથે તમારી જાતને તદ્દાકાર કરો. જો તમે ઉતાવળ-અધીરતા વિના, સંભાળપૂર્વક-કાળજીથી કાર્ય કરશો તો તમારું કાર્ય કે નોકરી વિઘ્ન-અંતરાય બનશે નહિ.

★ ★ ★

મહર્ષિએ એક જ વર્તુળમાં અંદરથી બધું જ સમાવતા પાતળા કે જાડા ચક્રના દાંતા સાથે બૌદ્ધિક કાર્યને સરખાવતાં કહ્યું, આત્માના વર્તુળની અંદર એ સમાવિષ્ટ હોય છે.

ભગવદ્ગીતામાં શ્રીકૃષ્ણે અર્જુનને કર્તાભાવ વિના આત્મ-સ્થિત રહી પોતાની પ્રકૃતિ પ્રમાણે પ્રવૃત્ત રહેવા કહ્યું જેથી પછી

તેના કાર્યોના પરિણામ તેના પર પ્રભાવ પાડી શકે નહિ. આમ ગીતાના ઉપદેશનો સાર આત્મસ્થિત રહેવા માટેનો છે. એનું ફરજ કે પ્રવૃત્તિરૂપે અર્થઘટન કરવામાં આવે તો પણ એનો અર્થ ઉચ્ચતર શક્તિના ઉપકરણ તરીકે કાર્ય કરવું એ જ છે.

★ ★ ★

પ્રશ્ન : આપણે સાક્ષાત્કારને અર્થોપાર્જનની પ્રવૃત્તિઓ સાથે કેવી રીતે સાંકળી શકીએ?

મહર્ષિ : પ્રવૃત્તિઓ બંધનનું કારણ નથી. બંધન કેવળ ‘હું’ કરું છું એ મિથ્યા ખ્યાલ છે. આવા વિચારો હટાવી દો તમારી દુખલગીરીથી પ્રભાવિત થયા વિના તમારા શરીર અને ઈન્દ્રિયોને એમની ભૂમિકા ભજવવા દો.

પ્રશ્ન : આત્મસાક્ષાત્કાર માટે પ્રવૃત્તિ વિઘ્નરૂપ છે?

મહર્ષિ : ના. સાક્ષાત્કારી મનુષ્ય માટે આત્મા જ કેવળ સત્ય છે. અને ક્રિયાઓ—પ્રવૃત્તિઓ બાહ્ય આવિષ્કરણો છે જે આત્માને અસરકર્તા નથી. એજન્ટ બનવાનો અર્થ નથી. પ્રારંભ-કર્તાઓને કાર્યપ્રવૃત્તિ રહીને આત્મખોજનો અભ્યાસ શરૂઆતમાં મુશ્કેલ લાગશે પણ થોડી પ્રેક્ટિસ પછી એ અસરકારક બની જશે અને કાર્ય ધ્યાન માટે વિઘ્નકર્તા નહિ બને.

પ્રશ્ન : મારું કાર્ય મને ખલેલ પહોંચાડે છે.

મહર્ષિ : જો તમારું વલણ બરાબર હશે તો તમે કેવા પ્રકારનું જીવન જીવો છો એનો બહુ વાંધો નહિ આવે.

★ ★ ★

આશ્રમનો એક કાર્યકર વર્ષો સુધી શારીરિક પરિશ્રમમાં વ્યસ્ત રહ્યો. એટલે મહર્ષિએ એમને કહ્યું, ‘તમારું કર્મ પરિ-સમાપ્ત થયું. હવે જાઓ અને ધ્યાન કરો.’

(ક્રમશઃ)

What brought me near to Maa!

Roshni Patel

Jai Krupalu Maa! I want to say thank you for giving me the privilege to speak. My name is Roshni Patel and I am the daughter of Dr. Rupa Patel and Pinakin Patel. I am speaking today to voice my gratitude towards Maa. This is the second time I have met Maa. Before I met her, I was essentially lost spiritually. I did not have the faith that my mother had...that faith that made her do pranam at night even after she was exhausted after a full day's work. I never wanted to pray with her. I would make up some excuse like I was studying, doing homework, or watching television. I never had the will to pray. Like so many Indian kids of my generation, I would only go to Indian prayers and events if I was forced by my family or I would go to socialize with my friends. It was not that I did not believe in God before I met Maa. I know that we as humans and all the creatures that surround us are far too complex for there to be no order in the world. However, I still did not feel what my mother and so many Indian parents obviously feel when they pray until I met Maa.

Like Maa said earlier, I met her in May

when she came to my mother's pediatric clinic in Alice. I did not want to go because I had just come home from college and I was tired. But my mother insisted that I go because Maa was considered to be so important. I did not know much about her and what I did know, I was very skeptical about. When she came to visit, she spent most of the time talking to my mother and she asked me a few questions. While she was there, my mother asked Maa to make my faith stronger. She wanted me to be closer to Maa. I will never forget the reply Maa had. She said it was good that I at least came. Then Maa left and I went home to pack up my stuff. At home, I still did not know what to think or how to make sense of what happened earlier. I kept on wondering how somebody could not eat meals or drink for so long. I was still questioning Maa's ability when my mother told me, "Wait until tomorrow, you will have faith then." I thought nothing of it and went to sleep. The next day I was sitting at the airport in Dallas waiting to board my flight to Kansas City thinking about my meeting with Maa, however, something was different about my thoughts. I felt different in a way I can not explain in words. I felt a state of euphoria and clarity. I realized that Maa was no ordinary human being. She had given up two of my

favorite things in life: eating and talking. In that instance, I believed she was God. I had seen God in my lifetime. This was a miracle in and of itself for me.

Now I have developed a will to pray and take part in religious activities that has come from within. This is only because of Maa. I have learned more from her silence that I have ever learned in the thousands of lectures I heard before. I came to this Shibir on my own and not because my mother asked me or forced me too. From the Shibir the greatest gift I have received is this desire to pray and a stronger belief in God. I have been given faith.

I now believe that every so often God comes down in the form of a human to teach us, especially kids of my generation, **to believe in the things we cannot see.** Maa is God so of course we cannot do all the things she has done. However, she serves as a model for us to live by. As we saw in the video about the medical camp, she always gives to others. As soon as she gets anything, she gives it away to somebody who needs it more. I have been to India a few times and I have seen children and adults with no food, clothing, or shelter. From Maa, we need to learn to give all the extra things we have to those that have nothing. In fact, Maa teaches

us to give even if we do not have too much to those who need it more. She teaches us patience and the power of prayer.

My only prayer is that Maa can reach more children like me and awaken their faith so that their belief in God comes from within. Then they too will discover the power of prayer and helping others so that we can bring the change we wish to see in the world.

In closing, I found a prayer by Mother Theresa that I thought was important to the teachings of Maa:

We need to find God and he cannot be found in noise and restlessness. God is a friend of silence, see how nature—trees, flowers, grass—grows in silence; see the stars, moon, and sun—how they move in silence. We need silence to be able to touch souls.

**Jai Krupalu Maa!
With love and eternal devotion,
Roshni Patel**

શી રીતે હું પૂ. માના સાન્નિધ્યમાં આવી?

અંગ્રેજી સંપાદન : રોશની પટેલ
ગુજ.અનુવાદ : તંત્રી

મારું નામ રોશની પટેલ છે. મને અહીં બોલવાની તક આપવામાં આવી તે બદલ હું પૂ. માનો આભાર માનું છું. મારા માતાનું નામ ડો. રૂપા પટેલ—અને પિતાનું નામ પિનાકીન પટેલ છે. પૂ. મા પ્રત્યેની મારી આભારની લાગણી વ્યક્ત કરવા હું બોલી રહી છું.

પૂ. માને મળવાનો આ મારો બીજો પ્રસંગ છે. પૂ. માને મળી તે પહેલાં આધ્યાત્મિક રીતે હું સંપૂર્ણ અજાણ હતી. મારામાં મારાં માતાના જેવી શ્રદ્ધા નથી. એ પોતાની શ્રદ્ધાને લીધે જ આખા દિવસની થકાવનારી કામગીરી પછી પણ રાત્રે પ્રણામ કરે છે. તેની સાથે એમ ભક્તિ કરવાની મારી કોઈ ઈચ્છા ન હતી. મને જ્યારે એમાં જોડાવા કહેવામાં આવતું ત્યારે હું બહાના બનાવતી કે મારે લેસન કે હોમવર્ક કરવાનું છે. અગર ટી. વી. જોવું છે મને કદી પ્રભુને પ્રાર્થના કરવાની ઈચ્છા જ ના થતી, બીજા મારી ઉમ્મરના બાળકોની જેમ, હું ફક્ત ધાર્મિક પૂજા, પ્રાર્થના કે બીજાં એવા પ્રસંગોમાં જતી—ધરના સભ્યો તરફથી જો ફરજ પાડવામાં આવે તો. અથવા તો મારા મિત્રો સાથે હળવામળવા જતી. હું પૂ. માને મળી તે પહેલાં હું ભગવાનમાં માનતી ન હતી એવું નથી. હું એ સ્વીકારું છું કે આપણે માનવ છીએ અને આપણી આસપાસ જે પ્રાણીઓ વસે છે તેના પ્રમાણમાં આ દુનિયામાં ન સમજી શકાય એવાં વિશેષ છીએ. આમ છતાં મારી માતા અને બીજાં

ઘણા ભારતીય પરિવારો જે રીતે ભગવાનને પ્રાર્થના કરતાં જે ભાવ અનુભવે, તેવું પૂ. માને મળી તે પહેલાં મને ન થતું.

પૂ. માએ પહેલા કહ્યું તેમ હું, પૂ. માને મે મહિનામાં પ્રથમવાર મળી જ્યારે તેઓ મારી મમ્મીની એલિસમાં આવેલ બાળકોના દવાખાને આવેલ. મારે ત્યારે મમ્મીના દવાખાને જવું ન હતું કારણ કે હું થોડીવાર પહેલાં જ કોલેજથી આવી હોવાથી થાકી ગઈ હતી. પરંતુ મારી મમ્મીનો આગ્રહ હતો કે હું તેમની સાથે જાઉં, કારણ કે તેમને મન પૂ. મા એક મહત્વની વ્યક્તિ હતાં. પૂ. મા વિષે મને ખાસ કંઈ ખબર ન હતી અને જે થોડું જાણતી હતી તે વિષે શંકાશીલ હતી. તેઓ જ્યારે આવ્યાં ત્યારે, તેઓએ મોટાભાગનો સમય મારી મમ્મી સાથે વાત કરવામાં (લખીને) વીતાવ્યો. જો કે તેઓએ થોડા પ્રશ્નો મને પૂછ્યા. તેઓ જ્યારે ત્યાં હતાં, ત્યારે મારી મમ્મીએ પૂ. માને મારી શ્રદ્ધા પ્રબળ કરવા કહ્યું. મારી મમ્મીની ઈચ્છા હતી કે હું પૂ. માના નજીકના સંપર્કમાં આવું (આ અંગે) પૂ. માએ જે જવાબ આપ્યો તે હું કદી ભૂલી શકીશ નહિ. પૂ. માએ કહ્યું, “તે સારું છે કે તે આવી તો ખરી.” પૂ. માના ગયા પછી હું ઘરે સામાન પેક કરવા ગઈ. ઘરે મને એ હજી સમજાતું ન હતું કે પૂ. માએ જે કહ્યું તેનો શો અર્થ સમજવો. મને વારેવારે એ જાણી આશ્ચર્ય થતું કે કોઈ વ્યક્તિ કેટલો વખત અનાજ કે પાણી વગર રહી શકે! આમ છતાં પૂ. માની આવી શક્તિ વિષે મને શંકાઓ ઉઠતી, ત્યારે મારી માતાએ કહ્યું, “આવતી કાલ સુધી રાહ જો, ત્યારે તારામાં શ્રદ્ધા જન્મશે.” તે પછી મેં વિચાર કરવાનું જ છોડી દીધું ને હું સૂઈ ગઈ. બીજા દિવસે કેન્સાસ જવા માટે ડલાસના વિમાનઘરે હું રાહ જોતી બેઠી હતી ત્યારે પૂ. મા વિષે વિચારવા લાગી. કિન્તુ મારા વિચારો એકદમ બદલાઈ ગયા. મને કંઈ જુદો જ અનુભવ થઈ રહ્યો, જેને હું

શબ્દોમાં વર્ણવી ન શકું. મેં સ્પષ્ટ રીતે સુખની લાગણી અનુભવી. મેં અનુભવ્યું કે પૂ. મા કોઈ સામાન્ય માનવશરીર-ધારી વ્યક્તિ નથી. જીવનમાં મારી જે અતિ પ્રિય બે વસ્તુઓ—એક ખાવાની અને બીજી વાતચીત કરવાની—નો તેઓએ ત્યાગ કરી દીધો છે. મને વિશ્વાસ થઈ ગયો કે પૂ. મા ખરે જ ભગવાન છે. આમ મેં મારા જીવનમાં ભગવાનને જોઈ લીધા. આ મારા માટે મોટા ચમત્કાર સમાન હતું.

હવે મેં પ્રાર્થના કરવાની તેમ જ ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાની વૃત્તિ જે મારા હૃદયમાંથી સ્ફુરે છે તે વિકસાવી છે. પૂ. માને લીધે જ આ શક્ય બન્યું છે. મેં અગાઉ સાંભળેલાં ઘણાં બધાં ભાષણો કરતાં પૂ. માના મૌનમાંથી હું ઘણું બધું શીખી છું. આ શિબિરમાં હું મારી મેળે જ આવી છું નહિ કે મારી મમ્મીના કહેવાથી કે દબાણથી. આ શિબિરમાંથી મને જો કોઈ મોટામાં મોટી ભેટ મળી હોય તો પ્રાર્થના કરવાની ઈચ્છા અને ભગવાનમાં અનન્ય શ્રદ્ધા. જાણે મને શ્રદ્ધાની દીક્ષા મળી ગઈ!

હવે હું સ્વીકારું છું કે ભગવાન ઘણીવાર મનુષ્યનું રૂપ લઈ અવતરે છે, જેથી ખાસ કરી મારા જેવી વયના જેઓ આંખે ન દેખાતી વસ્તુઓનો સ્વીકાર કરી શકતાં નથી, તેમનામાં શ્રદ્ધા પ્રકટે. પૂ. મા ખરે જ દૈવી વ્યક્તિ છે એથી જ તો તેઓ જે કંઈ કરે છે, તે આપણે કરી શકીએ એમ નથી. જો કે તેઓ આપણે કેમ જીવવું તેનું ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે. આપણે હમણાં મેડિકલ કેમ્પની વિડિયોમાં જોયું કે તેઓ બીજાઓને (ગરીબોને) કેટલું બધું આપે છે. તેમની પાસે જેવી કોઈ વસ્તુ આવે કે તુરત જ જેને એમના કરતાં વધારે જરૂર છે તેમને તુર્ત જ આપી દે છે. હું ભારત કેટલીક વાર આવી છું ને મેં જોયું છે કે ગરીબ બાળકો અને મોટાઓ પાસે ખાવાનું, કપડાં કે આશ્રયસ્થાન નથી. પૂ.

મા પાસેથી આપણે એ શીખવાનું છે કે તમારી પાસે જે વધારે હોય તે આવા બીજા લોકોને આપતાં રહો.

અરે, પૂ. મા તો એ શીખવે છે કે તે મારી પાસે ભલે વધારાનું ના હોય, પરંતુ તેની જેને વધારે જરૂરત તેને આપી દો. વધારે હોય તો જ આપવું એમ નહિ, પરંતુ ભલેને ઓછું હોય છતાં જરૂરિયાતમંદ ગરીબોને શક્તિ હોય તો આપતા રહો. પૂ. મા પાસેથી શીખવાની બીજી બે વસ્તુ છે એક ધીરજ અને બીજી પ્રાર્થનાની શક્તિમાં શ્રદ્ધા.

પૂ. માને મારી ફક્ત એક પ્રાર્થના છે કે મારા જેવાં (વિદેશનાં) બીજાં બાળકોમાં પણ આપમેળે હૃદયમાંથી સ્ફુર્તિ શ્રદ્ધા તેઓમાં પણ જગાવે. તેના પરિણામે તેઓ પણ પ્રાર્થનાની શક્તિ વિષે અને બીજા ગરીબોને સહાય કરવાનું શીખે. આમ થશે તો જ આ દુનિયામાં આપણે જે પરિવર્તન લાવવા માંગીએ છીએ તે લાવી શકીશું.

અંતમાં, પૂજ્ય મધર ટેરેસાની જે પ્રાર્થના મને મળી છે અને જે પૂ. મા સર્વેશ્વરીના ઉપદેશોને મળતી છે તે રજૂ કરું છું.

“આપણે (આપણી વચ્ચે) ભગવાનને શોધવાનો પ્રયાસ ન કરવો જોઈએ કારણ કે ઘોંઘાટ અને ધમાલની વચ્ચે કદી તે મળી શકતો નથી. (કારણ) પ્રભુ તો મૌનનો મિત્ર છે. અરે, કુદરતને નિહાળો—વૃક્ષો, ફૂલો ને ઘાસ કેવી શાંત રીતે વૃદ્ધિ પામે છે અને આકાશના આ તારાઓ, ચંદ્રમા અને સૂર્ય, કેવી શાન્તિપૂર્વક પોતાનું પરિભ્રમણ કરે છે. આપણે પણ આપણા અંતર આત્માને સ્પર્શ કરવા ઈચ્છતા હોઈએ તો મૌન વડે જ તે શક્ય બનશે.”

પ્રેમ અને શાશ્વત ભક્તિપૂર્વક કૃપાળુ મા.

પૂ. માના શ્રી ચરણોમાં પ્રણામ.

શ્રી હરિનો (Bio data) બાયો-ડેટા

પૂ. શ્રી મા સર્વેશ્વરી

પૂ. મા તથા વાંચકોની ક્ષમા યાચના

અધ્યાત્મના ફેબ્રુઆરિ, ૨૦૦૭ ના અંકના પાના ૨૨ ઉપર પ. પૂ. મા શ્રીનું ભજન શ્રી હરિનો બાયોડેટા છપાયેલ છે, તે ભજનનો પાછળનો ભાગ શરતચૂકથી છાપવાનો રહી ગયેલો. તેથી ભજન ફરીથી આખું માર્ચ, ૦૭ ના અંકમાં છાપીએ છીએ, જેથી વાંચકો તેને પૂરું માણી શકે. શરતચૂક બદલ પૂ. મા તેમ જ વાંચકોની ક્ષમા માગીએ છીએ. — તંત્રી

તારા કરવા સઘળાં કામ, હું તો ઊભો તારે દ્વાર.

વારે વારે કહું છું આજ, હું છું સર્વેશ્વરીનો નાથ.

સંતાઈને સંકટ હરતો, મંત્ર સુણીને મારગ ધરતો,
રાહ ન જોતો વાટ ન જોતો, પાછળ પાછળ પગલાં ભરતો. વારે વારે.
ગંગાજીની સંગે વહેતો, બાળની સાથે કીડા કરતો,
યમદૂતોની સલામી ઝીલતો, બાળને અંકે ઊંચકી લેતો. વારે વારે.
દેખાતો ના છતાં દોડતો, સર્વેશ્વરીનો સેવક બનતો,
રમતા રમતા પાર હું કરતો, કાળ ઉપર શાસન હું કરતો. વારે વારે.
મીરાંનો શ્રી કૃષ્ણ હું બનતો, શબરીનો વળી રામ હું બનતો,
દ્રૌપદી કાજે વચ્ચે હું બનતો, સર્વેશ્વરીનું શાસ્ત્ર હું બનતો. વારે વારે.
વિધ વિધ રૂપે સાથે ફરતો, હસતો રમતો ને વળી ભળતો,
ઊંચે ઊભો રહી હું જોતો, બાળનો વાંકો વાળ ન કરતો. વારે વારે.
રક્ષકમાં હું ગજબલ ભરતો, અહંકાર હું સૌના હરતો,
કંટક કંકર દૂર હું કરતો, ઘાટના પથ્થર પાર હું કરતો. વારે વારે.

મંથન કરતાં નવનીત ધરતો, વિધને અમૃત તત્ક્ષણ કરતો,
 ઊંડા જલે હું ઝુકાવી દેતો, ભક્ત કાજ હું પ્રાણ પાથરતો. વારે વારે.
 વિપત્તિમાં હું વ્હાલ ધરતો, સર્વ ભૂલોને ક્ષમા હું કરતો,
 અદૃશ્ય રહીને પડખે રહેતો, ગંગાજીને ગૌરવ ધરતો. વારે વારે.
 ક્ષમા વિના હું સઘળું કરતો, સર્વેશ્વરીના હેયે ઠરતો,
 સર્વેશ્વરીના આંસુ લૂંછતો, સ્મિતને સદા એ પાછું ધરતો. વારે વારે.
 ચંચળ ચિત્તને સ્થિર હું કરતો, સર્વેશ્વરીનું ધ્યાન હું ધરતો,
 સર્વેશ્વરીધર મારું હું ગણતો, કાયમકાજે ત્યાં જ હું મળતો. વારે વારે.
 જન્માંતરનો સાથી બનતો, અખંડ સુખ ને શાંતિ ધરતો,
 સર્વેશ્વરીનું શસ્ત્ર હું બનતો, આઠે પ્રહર એની રક્ષા હું કરતો. વારે વારે.
 આંખ ઉઘાડવા થાળ હું ધરતો, દ્વાર પધારવા આશિષ ધરતો,
 ફરજો મારી પૂરી કરતો, શ્રદ્ધા ભક્તિની સંપત ધરતો. વારે વારે.
 આવરણોને હઠાવી દેતો, દ્વાર ઉઘાડી રાહ હું જોતો,
 પોતાના હોય તેને પોકાર કરતો, હાક મારીને હરિરસ પાતો. વારે વારે.
 યુગે યુગે આ કામ હું કરતો, સર્વેશ્વરીનો શ્યામ હું બનતો,
 પ્રકાશપંથ સદા હું ધરતો, આવે તેને સદા હું વરતો. વારે વારે.
 જીવ શિવનો એ હિંડોળો, સર્વેશ્વરીએ એને માણ્યો,
 સર્વેશ્વરીએ એને સજાવ્યો, જગમંચે સંતોએ વધાવ્યો. વારે વારે.
 સુણનારા સૌ સાવધ બનજો, વંદન શ્વાસે શ્વાસે કરજો,
 ઋણ ચુકવવા જીવન ધરજો, કાયમકાજે એને મળજો. વારે વારે.
 સર્વેશ્વરીની વિનંતિ સુણજો, જન્મો જન્મ શ્રી અંકે ઠરજો. (૨)

વારે વારે કહું છું આજ.....

શ્રી શ્રી મા શારદાદેવી—(૧૫)

પ્રો. અરુણિકા મનોજ દરૂ

શ્રી માનાં ઉપદેશવચનો

શ્રીમાની ઉપદેશ આપવાની રીત આગવી હતી. કામ કરતાં કરતાં આવનાર ભક્તો સાથે વાતચીત કરતાં. ક્યારેક ભક્તોના સવાલોના જવાબ આપતાં અને એ રીતે તેમના મનનું તેઓ સમાધાન કરતાં. તેમની મૂંઝવણ દૂર કરતાં. માતાજીની ભાષામાં તથા ઉપદેશ દેવાની રીતમાં કેટલીક વિશેષતા હતી. કલકત્તાના લોકો સાથે તેઓ કલકત્તાની ભાષામાં બોલતાં, પણ પોતાનાં સગાંઓ સાથે તો ગામડાની ભાષામાં જ વાતો કરતાં. એમની પ્રત્યેક વાતમાં મીઠાશ અને કોમળતા દેખાતી. ભક્તને પણ આદેશ દેવાને બદલે કહેતાં : “દીકરા! તેં આમ કર્યું હોત તો સારું નહીં?” તો નાનાઓને પ્રેમથી આદેશ દેતાં “હું કહું છું તું આમ કર.” વાતચીતમાં તેઓ કહેવતો ઘણી વાર વાપરતાં તેથી તેમની ભાષા મનોહર લાગતી. સમજાવવા માટેની તેમની શૈલી સરળ રહેતી, સદૃષ્ટાંત રહેતી. તેથી પ્રશ્ન પૂછનારને તેમની વાત સહજ રીતે સરળતાથી સમજાઈ જતી. આવી રીતે પ્રસંગોપાત્ત થયેલા વાર્તાલાપના છૂટક છૂટક વિચારોને અહીં વિષયાનુસાર મૂકી આપવાનો અલ્પ પ્રયાસ છે.

શ્રી મા કહેતાં સંસાર અનિત્ય છે. સંસાર એટલે કામ—કાંચન તેમાં જેટલું ન ફસાવાય તેટલું સારું. પતિ, પુત્ર અને દેહ—બધું જ માયા છે. એ બધા માયાનાં બંધન છે. જ્યાં સુધી તમે એમાંથી છૂટો નહીં, ત્યાં સુધી તમને મોક્ષ પણ મળે નહીં. છેવટે તો પોતાના દેહપરનો મોહ પણ જવો જ જોઈએ. કારણ

કે શરીર બળી ગયા પછી, તે ગમે તેટલું કદમાં મોટું હોય તો પણ અંતે તો તેની રાખ જ થવાની છે. તો પછી તેને માટે આટલો ગર્વ શો? છતાં માણસોના મોહનો પાર જ નથી. માણસ ગમે તેટલો આધ્યાત્મિક હોય તેમ છતાં શરીરનો ઉપયોગ કરવા બદલ તેને છેક છેલ્લી પાઈ સુધીનો કર ભરવો પડે છે. છતાં સાધારણ મનુષ્ય અને મહાન આત્મા વચ્ચે આટલો ફેર છે. દેહ છોડતી વખતે સાધારણ માણસ રડવા લાગે છે, જ્યારે મહાન આત્મા હસે છે. તેને મન મૃત્યુ એ રમત વાત છે.

માનવજન્મ મળ્યો તે નસીબદાર કહેવાય. માનવે ઈશ્વર પર પ્રગાઢ ભક્તિ રાખીને ખૂબ મહેનત કરવી જોઈએ. પ્રયત્ન વિના કંઈ પણ કેવી રીતે મેળવી શકાય? માણસે હંમેશા કામ કરવું જોઈએ. કામ કરવાથી શરીર અને મન સારાં રહે. કામમાં મન આનંદમાં રહે માટે કામ કરવું જરૂરી છે. કામકાજ કરતાં કરતાં કર્મનું બંધન નાશ પામે છે. અને ત્યારે નિષ્કામ કર્મનો ભાવ આવે છે. એક ક્ષણ પણ માણસે કામ વગર ન રહેવું જોઈએ. કંઈ પણ કામકાજ વગર જો માણસ એકલો બેઠો રહે તો જુદી જુદી જાતના વિચારો મનમાં ચાલ્યા કરે. થોડું ઘણું પણ કામ મનને નકામા વિચારોમાંથી મુક્ત રાખે છે. શ્રી મા પોતે પણ હંમેશા કાર્યરત રહેતાં. સમયને વૃથા વેડફતાં નહીં. કામકાજ પતે એટલે જપ કરવા બેસી જતાં.

માનવજીવન દુઃખથી ભરેલું છે. પણ કોઈ બધો વખત યાતના ભોગવી શકે નહીં. મુસીબતો તો આવે, પણ તે કંઈ જિંદગીભર બેસી રહેતી નથી. તમને માલૂમ પડશે કે એ બધી પૂલ નીચેના પાણીની માફક સડસડાટ ચાલી જાય છે. પૃથ્વી પર આખી જિંદગી કોઈ દુઃખમાં કાઢવાનું નથી. કારણ કે દરેક કર્મ

તેનું પરિણામ લાવે છે. અને તે પ્રમાણે દરેકને તક મળે જ છે. માનવદેહમાં ઈશ્વર પણ શરીર તથા મનની યાતનાથી બચી શકે તેમ નથી. અવતારો, સંતો તથા સાધુઓને પણ દુઃખની અગ્નિપરીક્ષામાંથી પસાર થવું પડે છે કારણ તે તેઓ સાધારણ માણસોના બંને પ્રકારનાં પાપો—કરવાનાં કર્મો નહીં કરવાથી અને નહીં કરવાના કર્મો કરવાથી લાગતાં પાપો—પોતાના ઉપર લઈ લે છે અને એ રીતે માનવજાતના ભલા માટે પોતાનું બલિદાન આપે છે.

દુઃખ તથા કષ્ટ પામવા છતાં જે ઈશ્વરને વળગી રહે તે જરૂર ઈશ્વરપ્રાપ્તિ કરે. કર્મથી જ સુખદુઃખ મળે. કર્મફળ ભોગવવા જ પડે. પણ ઈશ્વરનું નામ લેવાથી શૂળીનો ઘા સોયથી સરે. જપતપ કરવાથી ઘણાં કર્મો કપાઈ જાય. તમે જે કંઈ સત્કર્મ કરો, તેથી તમારાં પાપ કપાય. જપ, ઈશ્વરચિંતનથી પણ પાપ કપાય. જે જેટલું વધારે સાધન—ભજન કરશે, તે તેટલું વહેલું ઈશ્વરદર્શન પામશે. જેમ તોફાન વાદળોને ઉડાવી દે, તેમ પ્રભુના નામથી વિષયવાસનારૂપી વાદળો ઊડી જાય. જે આતુર થઈને પ્રભુને સંભારશે તેને તેનાં દર્શન થશે. જેમ ફૂલને હલાવો તો સુવાસ આવે, ચંદન ઘસતાં ઘસતાં સુગંધ નીકળે, તેમ ભગવત્તત્ત્વનો વિચાર કરતાં કરતાં તત્ત્વજ્ઞાનનો ઉદય થાય. માણસની તો વળી કેટલી બુદ્ધિ? ઈન્દ્રાસન માગતાં નિદ્રાસન માગી બેસે! માટે ઈશ્વરના શરણાગત થઈને રહેવું. ઈશ્વર પોતે જ જ્યારે જે વસ્તુની જરૂર હોય તે આપે. સાંસારિક ચીજોની ઈચ્છા ન કરવી. ભક્તિની અને વાસનારહિતતાની ઈચ્છા રાખવી. આ સંસારી બંધનો ક્ષણિક છે આજે એ જીવનનું સર્વસ્વ લાગે અને કાલે એ ઊડી જવાનાં. સાચું સગપણ તો પ્રભુનું. કાશીમાં મરવાથી કંઈ મુક્તિ ન મળે. જ્યાં સુધી

વાસનારહિત ન બની શકીએ ત્યાં સુધી મુક્તિ ન મળી શકે. વાસના હોય ત્યાં સુધી જન્મમરણનું ચક્ર ચાલુ જ રહે. વાસનાવડે જ દેહથી માંડીને દેહાન્તર થાય. વાસના હોય તો પુનર્જન્મ લેવો જ પડે. જ્યાં સુધી માણસમાં વાસનાઓ હોય ત્યાં સુધી તેનો પુનર્જન્મમાંથી છૂટકારો નહીં થાય. વાસનાઓને લીધે તેને એક પછી એક શરીર ધારણ કરવા પડે છે. સાકરનો ગાંગડો ખાવાની ઈચ્છા સહી ગઈ હોય તો પણ દેહ ધરવો પડે.

પૈસો હંમેશા મનને બગાડે. પૈસાનું આકર્ષણ એવું છે કે, તમે એમાં વધુ પડતા રત રહો એટલે એનું વધુ આકર્ષણ થાય. એક વાર પૈસાનો ત્યાગ કર્યો એટલે, તમને એનું કદી ખેંચાણ નહિ થાય અને તમે પૈસાથી પર છો એમ તમે માનવા લાગો. વળી તમે એમ પણ માનો કે, કોઈ પણ ઘડીએ તમે એને છોડી દઈ શકશો. બેટા, એવો વિચાર કદી મનમાં સેવજે મા. નાના છિદ્ર વાટે એ તમારા મનમાં પેસી જશે ને પછી, તમને ખબર નહિ પડે એમ તમારો ટોટો પણ પીસી નાંખે. શ્રી રામકૃષ્ણ પૈસાનો કદી સ્પર્શ કરી શકતા નહિ... એમના શબ્દો હંમેશા યાદ રાખો : જગતમાં જોવા મળતા બધાં અનિષ્ટો અને વિનાશના મૂળમાં પૈસો છે. પૈસો મનને બીજી લાલચોમાં પણ ફસાવે છે. એટલે ચેતતો રહેજે.”

ઈશ્વરના નામનો જપ કરે તો માણસ પવિત્ર થાય. તમે જો ઈશ્વરને ન સ્મરો તો તેમાં તેને શું? એ તમારું જ દુર્ભાગ્ય. તમે ઈશ્વર પર ભરોંસો રાખીને પડ્યા રહો, તે પણ એક સાધના છે. માણસે ઠરાવેલ સમયે આગસ છોડીને જપ—ધ્યાન કરવાં. એ બાબતમાં પરાણે ટેવ પાડવી. હંમેશા ઘડિયાળના કાંટાની માફક નિયમિતપણે જપ કરવા, સંધ્યા થાય એટલે સઘળાં કામ મૂકીને ઈશ્વરચિંતન કરવું. સંધિસમયે ઈશ્વરચિંતન કરવું ઉત્તમ છે.

રાત્રિ જાય અને પ્રભાત થાય દિવસ જાય અને રાત્રિ થાય એ સંધિસમય. એ સમયે ઈશ્વરચિંતન કરવાથી મન શાંત અને પવિત્ર રહે. હંમેશા ઈશ્વરનું સ્મરણ મનન કરીને પ્રાર્થના કરવી. “હે પ્રભુ! સદ્બુદ્ધિ આપો; મારી દોષદષ્ટિ મટાડી દો.” કોઈ નિર્જન સ્થળે તમે સાધના કરો તો, તમને લાગશે કે તમારું મન દટ બન્યું છે ને પછીથી સમાજથી જરાય લેપાયા વિના તમે ગમે ત્યાં રહી શકશો. છોડ નાજુક હોય ત્યારે, એની આસપાસ વાડ કરવી જોઈએ. એ મોટો થાય ત્યારે ગાયબકરાં એને કશું કરી શકે નહિ. નિર્જન સ્થળે સાધના કરવી જરૂરી છે.

શ્રી મા જપધ્યાન અને પ્રાર્થના ઉપર ખૂબ ભાર મૂકતાં અને કહેતાં સાધના કરતાં કરતાં તમે જોશો કે મારામાં જે ઈશ્વર છે તે જ તમારામાં પણ છે. ભંગી, ચમાર, ચંડાળમાં પણ તેઓ જ રહેલા છે. ટૂંકમાં પ્રાણી માત્રમાં બ્રહ્મદર્શન થાય કે ઈશ્વર-દર્શનનો લ્હાવો મળે છે. જેઓ પરમાર્થની ખૂબ ચિંતા કરે તેઓનું મન ખૂબ સૂક્ષ્મ અને શુદ્ધ બની જાય અને આવા મન-દ્વારા કોઈ પણ કામ થઈ શકે. ભગવાનના નામનો બીજમંત્ર ટૂંકો છતાં વખત જતાં એમાંથી ભાવ, ભક્તિ, પ્રેમ વગેરે કેટલાં બધાં પરિણામો આવે છે! કોઈ મનુષ્યને પ્રેમ કરશો તો તમારે એને માટે ભોગવવું પડશે, જે કેવળ ઈશ્વરને જ પ્રેમ કરી શકે તે ભાગ્યવાન છે. પ્રભુને પ્રેમ કરવામાં કશી પીડા નથી.

શ્રી મા તેમના તથા ઠાકુરના ભક્તોને કહેતાં : “શ્રી રામ-કૃષ્ણની છબી તમારી પાસે રાખજો અને જાણજો કે શ્રી રામકૃષ્ણ તમારી પાસે રહ્યા છે.” તેની પાસે રડી રડીને તમારા મનનું દુઃખ જણાવજો. રુદન કરતાં આકુળવ્યાકુળ ચિત્તે કહેજો : “પ્રભુ મને તમારી પાસે લો, મને શાંતિ આપો” એમ કરતાં

કરતાં તમારા અંતઃકરણમાં શાંતિ આવવા લાગશે. તમે જોશો કે તમારી ઈચ્છા પૂરી થશે. શ્રી રામકૃષ્ણ હતા એક પ્રત્યક્ષદર્શી પુરુષ. તેમની વાણી વેદવાક્ય છે. એટલે જેઓ ઠાકુરના શરણાગત છે તેઓને બ્રહ્મશાપ પણ કંઈ કરી શકે નહીં. ઠાકુરનું નામ શું નકામું જશે? એ નામ કદીય નિષ્ફળ નહીં જાય. જેઓ અહીં ઠાકુરને યાદ કરીને આવ્યા છે તેમને ઈષ્ટદર્શન થશે જ થશે. વહેલાં નહીં થાય તો પણ મૃત્યુ પહેલાંની ક્ષણે તો થશે જ. ઠાકુરનું શરણ લેનાર બધું જ પામે છે. કારણ કે ઠાકુર પોતે મને વચન આપી ગયા છે કે જેઓ તમારી પાસે આવશે તેમને અંતકાળે હાથ પકડી હું પાર કરી દઈશ.

શ્રી મા તેમના દીક્ષિત શિષ્યોને વારંવાર જપ કરવાનું કહેતાં, તે એટલે સુધી કે ભક્તોના કલ્યાણ માટે પોતે પણ નિરંતર જપ કરતાં. વા વાચે વાદળ ખસે છે તેમ, આસક્તિનાં વાદળનો પ્રભુનામ નાશ કરે છે. આમ છતાં જપધ્યાનને માત્ર અનુષ્ઠાન તરીકે જ અપનાવવા સામે ભક્તોને સાવધ કરતાં કહેતાં કે મંત્રતંત્ર કશું નથી. ભક્તિ જ બધું છે. ઠાકુરની અંદર જ ગુરુ, ઈષ્ટ બધું મળશે, એ જ સર્વસ્વ છે. મહામાયા રસ્તો છોડી ન દે ત્યાં સુધી કોની તાકાત છે કે આગળ વધે. “અરેરે જીવ! શરણાગતિ સ્વીકાર, કેવળ શરણાગતિ! ત્યારે જ કૃપા કરીને એ રસ્તો છોડી દેશે.” જપ કરવાથી કર્મનાં બંધન કપાઈ જાય પણ ભગવાન તો પ્રેમભક્તિ સિવાય મળે નહીં.

શ્રી માએ ઉચ્ચ શિક્ષણ લીધું ન હતું છતાં તેમના વિચારો સાવ રૂઢિચુસ્ત ન હતા. અલબત્ત નવા જમાનાની સ્વછંદતા તેમને ગમતી ન હતી. સ્ત્રી સ્વતંત્ર રીતે ભણે, વ્યવસાય કરે, અપરિણીત રહે તેની સામે તેમનો જરા પણ વિરોધ ન હતો.

ઊલટું રાધુ તથા માકુને તેમણે લખતાંવાંચતાં શીખવાડ્યું હતું. તેમની પાસે ધર્મગ્રંથો વંચાવતાં અને પત્રો લખાવતાં. રાધુ ખ્રિસ્તી શાળામાં ભણતી હતી. તે જમાના પ્રમાણે એની ઉંમર નિશાળે ભણવા માટે મોટી ગણાય. તેથી ગુલાબમાએ તેને શાળાએ જવાનું બંધ કરવું જોઈએ એવું સૂચન કર્યું હતું. તેના જવાબમાં શ્રી માએ કહ્યું હતું : “એને શાળામાં જવા દો; ત્યાં કંઈક હુન્નરઉદ્યોગ શીખશે તો બીજાનું પણ કલ્યાણ સાધી શકશે. એક પછાત ગામમાં એનાં લગ્ન થયાં છે. કેળવણીદ્વારા એ પોતાને પણ સુધારી શકશે અને બીજાને પણ મદદ કરી શકશે.” એક સ્ત્રીભક્તને પાંચ પુત્રી હતી. એકનું લગ્ન નહતું થયું. તેની ચિંતા તેણે શ્રી મા પાસે વ્યક્ત કરી. શ્રી માએ કહ્યું : “લગ્ન નથી કરી શકતી તેમાં આટલી ચિંતા કરવાનું શું કારણ છે? એને નિવેદિતા વિદ્યાલયમાં મૂકી દે. લખવા વાંચવાનું શીખશે અને આનંદમાં રહેશે.”

શ્રી માના લગ્ન બાળવયે થયાં હતાં છતાં શ્રી મા પોતે બાળલગ્નનાં વિરોધી હતાં. પરિણીત જીવનમાં પણ સંયમનો અભાવ જોઈ તેઓ દુઃખી થતાં. તેઓ પુરુષોને જેમ સ્ત્રીઓના મોહપાશથી દૂર રહેવાનું કહેતાં તેમ સ્ત્રીઓને પણ પુરુષોથી સાવધાન રહેવાનું કહેતાં. મઠમાં અથવા અન્યત્ર ભક્તિભાવથી પણ સ્ત્રીઓ સાધુઓ પાસે જાય તે તેમને પસંદ ન હતું. શ્રી મા કહેતાં : “તમે તો ભક્તિભાવથી જાઓ છો પણ એમનું મન જો મલિન થાય તો એ પાપ તમને લાગશે. માતાજી ભોગવિલાસ પસંદ નહોતાં કરતાં. શ્રી માના પ્રત્યેક આચાર—વ્યવહારમાં અને વાતચીતમાં સંયમપૂર્ણ ઈશ્વરપરાયણતા સહુને માટે પ્રેરક હતી. દેશાચાર અને સામાજિક પ્રથાઓનો ત્યાગ કરવો એમને નહતો ગમતો પણ ભક્તો સાથેના આચરણમાં જરૂર પડ્યે

તેઓ એ નિયમ ખુદ તોડી પણ નાખતાં હતાં.”

શ્રી મા કહેતાં લજ્જા એ જ સ્ત્રીઓનું એક માત્ર આભૂષણ છે. સ્ત્રીઓએ સહેલાઈથી મિજાજ ગુમાવી બેસવો ન જોઈએ. તેઓએ સહનશીલ યતાં શીખવું જોઈએ. નાનપણમાં માબાપ તેમના રક્ષણકર્તા છે. અને યુવાનીમાં તેમના પતિ. મોટે ભાગે સ્ત્રીઓ બહુ લાગણીપ્રધાન હોય છે. એકાદ શબ્દથી તેઓ મન પરનો કાબૂ ખોઈ બેસે છે. સ્ત્રીઓએ ધીરજ કેળવવી જોઈએ; મુશ્કેલીઓ હોય છતાં માબાપ અથવા પતિ સાથે સમાધાનથી વર્તવું જોઈએ.

શ્રી મા માનતાં કે સ્ત્રી પરણે એટલે તેણે બીજાની ગુલામી કરવી પડે. અને તેની મરજી અનુસાર નાયવું પડે એ દુઃખરૂપ છે. એ ખરું કે બ્રહ્મચારિણી તરીકેના જીવનમાં થોડું જોખમ રહેલું છે. તેમ છતાં જો કોઈને સંસારી જીવન ગાળવાની ઈચ્છા ન હોય, તો તેના પર બળજબરી કરી તેને જિંદગીભરની દુનિયાદારીમાં ધકેલી દેવી નહીં જોઈએ. જે કન્યાઓને સંપૂર્ણ ત્યાગના આદર્શ ઉપર અનુરાગ થયો હોય તેમને બ્રહ્મચારિણીનું જીવન ગાળવાને ઉત્સાહ, આપવો જોઈએ. જો કે પરણવું અને ગૃહસ્થ તરીકે ઠરીઠામ થવું એ પણ ધર્મનું જ અંગ છે. એમ તેઓ માનતાં હતાં.

શ્રી મા કહેતા સર્વ સહન કરો. સહનશીલતાથી મોટો બીજો એકે ગુણ નથી. સંતોષ જેવું બીજું એકે ધન નથી. સંતોષ સમી સમૃદ્ધિ નથી અને ધૈર્ય સમો ગુણ નથી. જે માગે તે ગરીબ. કોઈની પાસે એક દોઢિયાને માટે પણ હાથ લાંબો કરવો નહીં. એક વાર હાથ લાંબો થયો તો પછી તેની પાસે માથું વેચાયેલું રહેશે. જેની પાસે હોય તે આપે, ન હોય તે જપે. એટલે કે

જેની પાસે પૈસાટકા હોય તે ખૂબ દાન કરે, ન હોય તે ખૂબ જપધ્યાન અને સાધના કરે.

માણસે આપેલી ભેટ કોઈ દિવસ ટકતી નથી. તેથી તેમની પાસે કંઈ માગવું ન જોઈએ. એટલે સુધી કે પિતા કે પતિ પાસે પણ કંઈ માગવું ન જોઈએ. ભગવાન જ્યારે આપે છે ત્યારે તેને સીમા હોતી નથી કારણ કે ભગવાનની ભેટનો અંત હોતો નથી. જે માગે તેને મળતું નથી. જે માગે નહીં તેને બધું જ મળે છે. ઈશ્વરની કૃપા મેળવવી અને કૃપા વિષે સભાન રહેવું એ બંને વચ્ચે ફરક છે. એ સમજાવતાં શ્રી માએ એક ભક્તને કહ્યું હતું : “દીકરા! તું એક ખાટલા પર સૂતો હોય અને તને ઊંઘમાં કોઈ ખાટલા સાથે બીજી જગ્યાએ ખસેડે તો ઊંઘમાંથી ઊઠતાં-વેંત કંઈ તું સમજી શકશે કે જગ્યા બદલાઈ ગઈ છે? એ તો ઊંઘનું ઘેન ઊતરે ત્યારે જ તને સમજાશે કે તું બીજી જગ્યાએ આવી ગયો છે.”

શ્રી મા કદી કોઈની લાગણી દૂભવી શકતાં નહીં. એમનો સ્વભાવ જ એવો હતો કે બીજાઓ જ્યારે સામાના દોષોને મોટું રૂપ આપતાં ત્યારે તેઓ તેના થોડા પણ ગુણોની હજાર મુખે પ્રશંસા કરતાં. તેથી ભક્તો પર હંમેશા તેમના આશીર્વાદ જ વરસતા. શ્રી મા માનતા હતાં કે દોષ જોવાથી આપણી આંખો દુષિત થઈ જાય. દોષ તો માણસ કરશે જ પણ તે જોવા શા માટે? એમાં તો પોતાને જ નુકસાન થાય. દોષ જોતાં જોતાં છેવટે દોષ જ નજરે પડે. ભૂલ કરે એ માણસ. એને લક્ષમાં ન લેવું. એથી તો જાતને જ નુકસાન થાય. તેથી ભૂલો કાઢવાની ટેવ પડી જાય. બીજાના દોષ ન જોવા, નહીં તો આપણી જ આંખો દોષદેખી થઈ જાય.

માર્ચ : ૨૦૦૭

૩૭

દેહત્યાગના પાંચ દિવસ પહેલાં એક જાણીતી સ્ત્રીભક્તને શ્રીમાએ જે અંતિમ ઉપદેશવચનો કહ્યાં હતાં તે સહુ કોઈએ હૃદયપટ પર સુવર્ણાક્ષરે અંકિત કરવા જેવાં છે. શ્રી માએ કહ્યું હતું : “દીકરી! શાંતિ જોઈતી હોય તો કોઈનો દોષ ન જોતી; પોતાનો જ દોષ જોવો. જગતને પોતાનું કરી લેતાં શીખ. જગતમાં કોઈ પરાયું નથી. દીકરી, જગત તમારું છે.” શ્રી માએ સમગ્ર જીવન દરમ્યાન જે આદર્શનું પોતે પાલન કર્યું હતું તે જ આદર્શનો માનવજાતને આપેલો આ સુંદર સંદેશ છે. લોકોના દુઃખથી વ્યાકુળ થઈને કરુણામયી જગદંબાએ શરીર ધારણ કરી આટલાં સાંસારિક દુઃખો ભોગવ્યાં તે આર્ત માનવો પ્રત્યે તેમનાં આ અંતિમ ઉપદેશવચનો હતાં. (સંપૂર્ણ)

✿ એપ્રિલ, ૨૦૦૭ ના અંક વિષે ✿

સને ૨૦૦૬ ના નવેમ્બર—ડીસેમ્બર દરમ્યાન સ્વર્ગારોહણમાં સારી એવી લોકહિતની પ્રવૃત્તિઓ પ. પૂ. માની પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનથી થઈ. તેમાં આર્થિક સહયોગ ધરનારા વિદેશના પરિવારો આવેલા. તેમની સાથે તેમના ભણતા બાળકો પણ હતાં. આ બાળકોએ પોતાના સ્વર્ગારોહણના નિવાસના અને પૂ. માના સાન્નિધ્યમાં શું અનુભવ્યું તેના પ્રતિભાવના સરસ અંગ્રેજી લેખો મોકલ્યા છે. તેથી એપ્રિલ, ૨૦૦૭ ના અંકમાં આ લેખોનો સમાવેશ કરીશું. તે છતાં બાકી રહેતા લેખો તે પછી અંકોમાં સમાવીશું.

—તંત્રી

૩૮

અધ્યાત્મ

સાધનાના પંથે—(૧)

શ્રી ઉન્મેષભાઈ મહેતા C.A.

સાધનામાં જ્ઞાન તથા વિવેકનું મહત્ત્વ

સાધનાનો પંથ ક્યારેક વિકટ માર્ગ તરીકે ઓળખાયો છે તો ક્યારેક તેને મનોહર—સુંદર પથ તરીકે વર્ણવાયો છે. મારી દૃષ્ટિએ સાધનાનો પંથ કેવો છે તેનો અનુભવ મનની અવસ્થા પર આધારિત છે. સાધકની અંદર રહેલા દુર્ગુણો અને વૃત્તિઓથી વિરુદ્ધ જ્યારે સાધનાના માર્ગે ચાલવાનું આવે છે, ત્યારે તેને તે દુષ્કર લાગે છે. આજ માર્ગે તેને શાંતિ અને આનંદનો અનુભવ થાય છે ત્યારે તે તેને સુખકર લાગે છે.

સાધનાના પંથેની આ લેખમાળાના પ્રથમ ભાગમાં આપણે સાધનાના પંથમાં અનુભૂતિઓ—અનુભવો તથા જ્ઞાન અને વિવેકના સ્થાન, મહત્ત્વ તેમ જ આવશ્યકતા વિશે ચર્ચા કરીશું.

મનુષ્ય શક્યતાઓનો ભંડાર છે. તેનામાં અપ્રતિમ ઉત્થાનની શક્યતા પડી છે કે જેથી તે મનુષ્યમાંથી મહાપુરુષ અને તેથી પણ આગળ જઈ પરમાત્મારૂપ બની શકે છે. આજ મનુષ્યમાં પતનની પણ શક્યતાઓ રહેલી છે કે જે તેને માનવમાંથી દાનવ બનાવી દઈ શકે. જો મનુષ્ય જે છે તે જ સ્થિતિમાં સંતોષ માને તો તે જેમનો તેમ એવો સામાન્ય મનુષ્ય જ રહી જાય, તેવું પણ શક્ય છે. અને આમ જ તે પોતાનું જીવન સામાન્યતામાં પસાર કરી શકે. ઉત્થાન, પતન કે સ્થિતિતા આ બધી શક્યતાઓ મનુષ્યની અંદર છે. દરેક મનુષ્યની અંદર પૂર્ણતા તરફ જવાની એક ઝંખના પડેલી છે. તેની અંદર રહેલી

વૃત્તિઓ અને કુસંસ્કારો તેને પતનના માર્ગે લઈ જવા પણ આતુર હોય છે. મનુષ્ય પોતાનામાં રહેલી પૂર્ણતાએ પહોંચવાની ઝંખના જો પ્રબળ બનાવી અને તેને માટે પુરુષાર્થ કરે તો તેનું ઉત્થાન શક્ય બને છે. જો તે વૃત્તિઓનું રમકડું બની જાય તો તે પતન પામે છે. આ ખેંચતાણથી થાકી તે જ્યાં છે ત્યાં જ રહેવાનું પસંદ કરે તો તે વિકાસ પામી શકતો નથી. મહાપુરુષ અને સામાન્ય મનુષ્ય વચ્ચે આજ તફાવત છે, જે મનુષ્ય ઉત્થાન માટેની ઝંખના સેવી તેને માટે પુરુષાર્થ કરે છે, અને સફળતા પામે છે તે મહાપુરુષ થઈ શકે છે.

પૂર્ણતાના માર્ગે આગળ વધવાની ઝંખના જાગે અને તે માટે સતત પ્રયત્ન કરવામાં આવે તે જ સાધના.

મોટે ભાગે દરેક સાધક આ સાધનાના પંથે પ્રવાસ કરતાં કરતાં જુદા જુદા તબક્કે જુદા જુદા અનુભવો કરે છે. તેને જુદી જુદી અનુભૂતિઓ થાય છે. ધ્યાનમાં પણ તેને અનેક અનુભવો થાય છે. પોતાની અંદર તે જુદા જુદા પરિવર્તનોનો અનુભવ પણ કરે છે, તેનામાં જુદે જુદે સમયે જુદા જુદા ભાવ જાગતા તે અનુભવે છે. ક્યારેક તે પ્રેમથી તરબતર થાય છે તો ક્યારેક શાંતિ અને સંતોષનો અનુભવ કરે છે. ક્યારેક તે પોતાની દિવ્યતાનો અનુભવ કરે છે. તેનું અંતઃકરણ નિર્મળતા પ્રાપ્ત કરે છે તેમ તેમ તેની સંવેદનશીલતા વધતી જાય છે. ક્યારેક તે પોતાને અલિપ્ત અનુભવે છે. તે પોતાના અંતરમાં પૂર્ણતા અને આનંદનો અનુભવ કરે છે. કોઈવાર તે બીજાના થોડા પણ દુઃખથી વ્યથિત બની જાય છે. ધ્યાન દરમ્યાન તેને પ્રકાશ અને જુદાં જુદાં દર્શનો વગેરે અનેક અનુભવો થાય છે.

દરેક સાધકને સાધનામાં જુદા જુદા અનુભવો થાય છે.

પરંતુ મોટાભાગના સાધકોને ક્યારેક કોઈક ને કોઈક અનુભવ તો થતો જાય છે.

મનુષ્યના અંતઃકરણમાં રહેલા સંસ્કારો જાતજાતના હોય છે. આમાં ઘણી બધી મલિનતા, માન્યતાઓ, ડર, પૂર્વગ્રહો હોય છે. જે સામાન્ય સંજોગોમાં દબાયેલા પડ્યા હોય છે. સાધનાથી આ બધા સંસ્કારો પર ચોટ લાગે છે. જેમ જેમ સાધના તીવ્ર બનતી જાય છે તેમ તેમ અંતઃકરણ વલોવાતુ જાય છે. જેમ પાણી અસ્થિર થવાથી નીચે પડેલો કચરો ઉપર આવે છે તે રીતે આ બધી નકામી બાબતો પણ ઉપર આવે છે. આમ થતાં સાધકને સાધના દરમ્યાન થતા અનુભવોમાં સત્ય સાથે આવા અવાસ્તવિક તત્ત્વો પણ જાણે અજાણે ભળી જાય છે. આમ બધા જ પરોક્ષ એટલે કે ઈન્દ્રિયગમ્ય અનુભવોમાં સત્ય અને અસત્યનું મિશ્રણ થઈ જાય છે. આવે વખતે સાધકમાં નીર-ક્ષીર વિવેક હોવો ખૂબ જરૂરી છે. તો જ તે પોતાના સાચા માર્ગથી ચલિત થતો નથી.

સાધનામાં વિકાસ માટે આ બધી અનુભૂતિઓ ઘણી મહત્ત્વની છે. પરંતુ આ અનુભૂતિઓને વિવેકની ભઠ્ઠીમાં તપાવી સાધકે તેમાંથી જે શુદ્ધ થઈ બહાર આવે તેને જ સાચી માનવી જોઈએ.

પરંતુ સાધકમાં આવો વિવેક એમને એમ નથી આવતો. સાધનામાં થતા અનુભવો પર ઉંડો વિચાર કરવાથી તેને એક સમજ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સમજ જ્યારે કેળવાય છે અને સ્થિર થાય છે ત્યારે તે વિવેકનું રૂપ લે છે. પછી આ જ વિવેક એક ગળણીનું કામ કરે છે અને બધા અનુભવોને ગાળી તેમાંથી નકામી બાબતો દૂર કરે છે.

આવો વિવેક જો ન કેળવાય તો મનુષ્ય સાધનાને માર્ગે ચાલતાં ચાલતાં અનેક પૂર્વગ્રહો, શંકાઓ, વહેમ, અંધશ્રદ્ધા, ભય અને માનસિક નિર્બળતાઓનો શિકાર થઈ બેસે છે. તેનું આધ્યાત્મિક તેમ જ વ્યાવહારિક જીવન દુઃખમય બની જાય તે પણ શક્ય છે. કારણ કે આધ્યાત્મિક અને વ્યાવહારિક જીવન બંને એકબીજા સાથે સંકળાયેલી બાબત છે, જો કે બંને વચ્ચે કોઈ સમાનતા કે મેળ ખાય તેવું તત્ત્વ નથી.

આમ આધ્યાત્મિક અનુભવોનો યથાર્થ લાભ ત્યારે જ લઈ શકાય કે જ્યારે તેમાંથી ફક્ત સત્યરૂપી સાર ગ્રહણ કરવામાં આવે અને એને આધારે આગળનો માર્ગ નક્કી કરવામાં આવે. જો આમ ન થાય તો આ અનુભવો લાભને બદલે નુકશાન પહોંચાડે, તેવી શક્યતા પણ રહેલી છે. આ માટે સાધકે પોતાના વ્યક્તિત્વમાં રહેલી નિર્બળતાઓને બરાબર ઓળખીને તેના પ્રભાવમાં ન આવવાનું ધ્યાન રાખવું પડે. વ્યક્તિગત બાબતોને બાજુએ મૂકી ફક્ત તત્ત્વને જ સત્ય માનવું પડે. સાધના દરમ્યાન વારંવાર ઉઠતી આવી વિવિધ વૃત્તિઓ અને અસત્ય બાબતોના વાવાઝોડાના કેન્દ્રમાં રહેલા સત્યને તટસ્થતા, દૃઢતા અને વિવેકથી વળગી રહેવું જરૂરી છે. નહીં તો આવા વાવાઝોડામાં ખેંચાઈને ભ્રમિત થવાની અને સામાન્ય મનુષ્યથી પણ ખરાબ દશામાં પહોંચી જવાની સ્થિતિ ઉભી થઈ શકે.

આપણે જોઈએ છીએ કે આવા અર્ધસત્ય અનુભવો કરેલા મનુષ્યો જ્યારે સમાજને દોરે છે ત્યારે લાભ સાથે નુકશાન પણ થાય છે. અનેક ધર્મના ધર્મગુરુઓએ આવા સત્ય અને અસત્યના મિશ્ર અનુભવોને સત્ય માની વિશ્વને અજ્ઞાતા લાભ કરતાં નુકસાન વધુ કર્યું છે. (ક્રમશઃ)

સમંદરને પેલે પાર

મા સર્વેશ્વરી

પૂ. મા શ્રી સર્વેશ્વરીની ન્યુઝીલેન્ડ અને ઓસ્ટ્રેલિયા યાત્રા—
મેલબોર્નથી સીડની, દિવસ-૧૧, તા. ૧૮-૫-૦૫

ગઈકાલનું પ્રેમપર્વ પોતાની પવિત્ર સુગંધ ધરતું ગયું. તેને વાગોળવું પણ ગમે.

યાત્રાની મંડળીને સ્મિતાબેન ઓસ્ટ્રેલિયાનું સ્મૃતિચિહ્ન ચાંદીની ધાતુમાં આપે છે. આવકાર, મહાપ્રસાદ ને જાણે દક્ષિણા. જાણે યાત્રીઓ ભૂદેવો, ને સ્મિતાબેન જાણે કોઈ મંગલ ઉત્સવ પ્રસંગે આવી મૂલ્યવાન ભેટ પણ દક્ષિણારૂપે આપે. સૌને ફૂલ સાથે એ પ્રસાદ મળે છે.

ઉદારતાનું—અતિથિ સત્કારનું એ દર્શન કરનારા, દર્શન માણનારા, દર્શન કરાવનારા સૌ ધન્ય.

આજે ૧૦ વાગે પ્રસ્થાન હતું. સ્નાન, પ્રણામ, શીર્ષાસન ને પછી પ્રસ્થાન.

બસમાં બેસતાં પહેલાં જ શ્રી લક્ષ્મીબેનને પ્રણામ કરવા જવાની ઈચ્છા જાગી. તો શ્રી હિમાંશુભાઈ અને આજની બસના નવા ડ્રાઈવર શ્રી બીલ બંને જાણે માની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવા અનુકૂળ અને બસ સ્મિતાબેનના ઘરે પહોંચી. ચાર (મા, સુશીલાબેન, ભારતીબેન, પંકજભાઈ) ઉતર્યા છે.

૫, ૧૦ મિનિટ પ્રણામ ને ૨, ૪ વાક્યોની વાત પછી પાછા બસમાં બેઠાં.

અહીં નીલગીરી વૃક્ષોના કુદરતી જંગલો છે. બધા જ પહાડો

આ વૃક્ષોથી લીલાછમ છે. એ પર્વતમાળાને લ્યુમિનસ કહે છે. ત્યાં જઈ આવ્યા. કુદરતી દૃશ્ય સરસ હતું.

નીલગીરીના વૃક્ષોથી આ પર્વતીય જંગલોમાં દવ પણ લાગે. તે દવ ૨, ૪, ૧૦, ૧૫ દિવસ પણ ચાલુ રહે છે. ભારે નુકશાન પણ થાય છે. નીલગીરી વૃક્ષના તૈલી પદાર્થ દવ વધારનારો બની ભક્ષકરૂપ ધરી અગ્નિદેવને જાણે આવકાર આપે છે. એ રીતે શ્રી હરિનું સંહારાત્મક, વિનાશાત્મક સ્વરૂપનું પણ અહીં સૌને દર્શન થાય છે.

એ પર્વતમાળા પાસે એક દંતકથા ચાલે છે. ૩ બેનો હતી ને તેના પિતા ભૂવાનું કામ કરતા હતા. એક વિનાશક પ્રાણીથી રક્ષા કરવા આ પિતાએ ત્રણ બેનોને જાદુઈ લાકડીથી પથ્થર થઈ જા એમ કહેતાં જ ત્રણે બેનો પથ્થર થઈને આ ત્રણ ઉંચા પથ્થરોરૂપે ઉભી છે.

રામાયણ કાળમાં અહલ્યાનો પ્રસંગ ખૂબ જાણીતો છે. શ્રી રામના પાવન સ્પર્શ પાછું તે ચેતનતત્ત્વ પામે છે.

અહીં આ પથ્થરોને હજી ચિન્મયરૂપ ધરનારું મળ્યું નથી. વિદેશમાં પણ આવી વાતો હોય છે. તે ત્રણે ઉંચા પથ્થરોને ‘શ્રી સીસ્ટર’ના નામે ઓળખે છે.

અરે, હવે તેના કાંસાની ધાતુના ૩ બેનોના પૂતળાં બનાવીને દંતકથા ત્યાં લખી છે. પ્રવાસીઓ તેના ફોટા પણ પાડે છે.

આગળ વધ્યા. ફરી સીડનીનું જાણીતું પ્રાણી સંગ્રહસ્થાન જોયું.

વારે વારે પશુલોક, પ્રાણીલોક, પક્ષીલોકની મુલાકાત શા માટે? શું એમની પાસે ગુલામી કેવી હોય તે જોવાનું છે કે તેમના મૌનમાં કેવી લાચારી છે તે સમજવાનું છે?

અહીં ૩૦, ૩૫ કાંગારૂઓ છૂટાં ફરતાં હતાં. આપણે તેની વચ્ચેથી પસાર થઈ શકાય. સફેદ મોર ને વિવિધરંગી પક્ષીઓ ૩૦ મિનિટમાં જોઈ લીધાં.

પાછા વિશ્રામ સ્થાન પર આવી ગયા. માર્ગમાં આજે પણ સતત માહિતી મળતી રહી. આજના ડ્રાઈવર—અમારી બસના સારથિ શ્રી બીલ હતા.

દરરોજના નિયમ પ્રમાણે બસનું પ્રસ્થાન ને નિત્ય પ્રાર્થનાનો પ્રારંભ હોય જ. આજે જેવી સ્તુતિ ગાવાની શરૂ થઈ ત્યાં જ ડ્રાઈવર શ્રી બીલ તરત જ તાલબદ્ધ રીતે તાલી પાડવા લાગે છે; અને ખ્યાલ આવી ગયો કે આ ભાઈ પણ અનુકૂળ છે.

આજની યાત્રામાં માર્ગમાં પહેલો વિશ્રામ હતો. ત્યાં સૌ સાથે શ્રી બીલને પણ મા ચોકલેટ આપે છે. ખુશ થઈને લે છે ચોકલેટ.

બીજા વિશ્રામ સ્થાને તો શ્રી સુરેશભાઈ પરીખને પૂછે છે, ‘આ કોણ છે?’

‘અમારા હોલી મધર છે.’

‘મારે એમને મળવું છે! પ્રણામ થાય!’

‘હા’

‘ચાલ આપણે સાથે જ જઈશું.’

અને શ્રી બીલ મા જ્યાં બહાર ઉભાં હતાં ત્યાં સામે હાથ જોડી જરાક ઝૂકે છે.

શ્રી પરીખ કહે છે, ‘મા આ ભાઈને તમને પ્રણામ કરવાની ઈચ્છા થઈ એ બુદ્ધ ભગવાનને માને છે.’

એ જાણી મા લખે છે.

‘ભગવાન બુદ્ધનું જન્મસ્થાન લુંબીની ગયા છો?’

‘ના.’

‘તો કાશીનગર ગયા છો? નિર્વાણભૂમિ છે ત્યાં?’

‘ના.’

‘મા ગયાં છે. તમારે મા સાથે આવવું છે?’

‘હા.’

વાત દરમ્યાન એના કોઈ સ્વજનને કેન્સર થયું છે, તે મટી જશે કે ખરાબ થશે એવું એ ભાઈ પૂછે છે.

મા જવાબમાં લખે છે.

‘ભગવાન બુદ્ધને થોડી ચિંતા કરવા દો. તે જ બધું સંભાળશે.’

‘પ્રાર્થના કરો.’

‘હા.’

અને પાછો શ્રી બીલ બસમાં આવી જાય છે. પછી શ્રી સુરેશભાઈ પૂછે છે.

મધરના શરીરમાં ખૂબ સ્ફૂર્તિ ને શક્તિ લાગે છે.

મારે એમના વિશે જાણવું છે. અંગ્રેજીમાં કોઈ બુક છે?

હા. હું તમને મેળવી આપીશ.

બસ જ્યારે વિશ્રામ સ્થળે ફરી આવી ગઈ ત્યારે બસની બહાર ફરી હાથ જોડીને ઊભો રહી ગયો.

આજે માર્ગમાં ઊં બુદ્ધમ્, શરણં ગચ્છામિ, ઊં ધમ્મમ્ શરણં ગચ્છામિ, ઊં સંઘમ્ શરણં ગચ્છામિ મંત્રગાન મા સૌ પાસે કરાવે છે.

શ્રી બીલને પણ શીખવી દીધું. તેણે ૨, ૩ વાર એ મંત્ર સૌ

સાથે ગાયો. અરે! ‘જય કૃપાળુ મા’ પણ શીખવાડ્યું.

ક્યારે કોને ક્યાં ભાવ જાગે તે કોણ કહી શકે? એ ભાઈને શ્રી પરીખ અંગ્રેજી પુસ્તક આપે છે.

શું વિદેશની આ યાત્રા પાછળ સ્વજન પ્રણામ, ઋણ-મુક્તિનું પર્વ કે બીજું પણ કોઈ વિશેષ કારણ હશે?

શ્રી બીલ અને ૩, ૪ ભક્તોનો મા સાથે ૧ ફોટો પણ લીધો છે.

વિદેશની ધરતી ઉપર એ રીતે આજનો દિવસ લગભગ પૂર્ણ થયો છે.

આજે સૌ ફરી પાછા બાદશાહી ઘરનું ભોજન પામે છે. અનુભવે અનુભવે એ તૃપ્તિનો ઓડકાર પણ માણે. શ્રી ભાનુબેન ગુજરાતી છે. ઘરનું ભોજન મિષ્ટાન સાથેનું સૌને ધરે છે.

યાત્રાની આ ભક્તમંડળી પ્રસન્ન છે. પ્રસન્નતાથી યાત્રા માણી રહ્યા છે.

સીડનીમાં કાર્લીંગફોર્ડ વિસ્તારમાં આવેલા આ સ્થાનમાં એક જ મકાનમાં મોટા એપાર્ટમેન્ટ છે. જાણે ૪ પાડોશીઓ. ૨૪ કલાક સૌને મળી શકે છતાં સૌ સ્વતંત્ર રીતે રહી શકે એવી આ સગવડ છે.

માનો ઉતારો છે, ત્યાં પણ ૪ રૂમો ને રસોડું છે. તો બીજા ત્રણ એપાર્ટમેન્ટમાં પણ એવી જ સગવડ છે.

સુવિધા સર્વોત્તમ. ભોજન સર્વોત્તમ ને સૌનો સંપ પણ સર્વોત્તમ. ને સૌની પ્રસન્નતા પણ સર્વોત્તમ.

આજે રાતની બેઠકમાં પ્રાર્થના પછી મા સૌને પોતાના

પિતાજીના પ્રેરક પ્રસંગો કહેવાનું કહે છે.

દરેકના જીવનમાં કોઈક ને કોઈક વ્યક્તિનો પ્રભાવ પથરાયેલો હોય જ છે. દરેક સંતાન ઉપર પણ માતા પિતાનો જાણ્યે અજાણ્યે એક પ્રભાવ જીવનભર પથરાયેલો રહે જ છે. એ રીતે આજે મા સૌ પાસે પિતૃતર્પણ-સ્મરણ તર્પણ કરાવે છે.

યાત્રીઓ અને શ્રી અરવિંદભાઈ, શ્રી જયદેવભાઈ તથા સ્મિતાબેન સૌ કોઈ પોતાના પિતાજીની પ્રેરક વિશેષતા વિષે બોલે છે. જેનો ટૂંકસાર નીચે મુજબનો હતો.

(૧) શ્રી સુરેશભાઈ પરીખ:—મારા પિતાજી રાજસ્થાનમાં કોટામાં નોકરી કરતા હતા. સાહસિક હતા. એક વાર અમારા બંગલામાં ઘણા ચોર આવેલા. તો તેમણે એકલાએ સૌને ભગાડ્યા હતા. વળી દરરોજ શાકભાજી લેવા જતા. એક દિવસ ઘરે આવીને હિસાબ લખ્યો તો ૧ આનો શાકભાજીવાળાનો વધારાનો આવી ગયો હતો. મને પાછો તે શાકભાજીવાળાને ત્યાં ૧ આનો આપવા મોકલ્યો. એવી એમની પ્રામાણિકતા હતી. સરકારી બંગલો હતો. ત્યાં મુસ્લીમ સંતની સમાધિ હતી. બાપુજી અમને ત્યાં જવા ન દેતા. પણ કહેતા એ મુસ્લીમ પીરની કૃપાથી આપણે સુખી છીએ. એક વાર તેઓ દરરોજની જેમ વહેલી સવારે નોકરી ઉપર જવા નીકળ્યા તો પીર એ સમાધિ પાસે બેઠા હતા. એવું એમને દર્શન થયું હતું. એ જ શ્રદ્ધાભક્તિનો વારસો મને ધર્મનો મળ્યો છે.

(૨) શ્રી નીરૂબેન:—અમારો વિશાળ પરિવાર. બાપુજી શિક્ષણપ્રેમી. બધી બેનોને કેળવણી આપી. એક જ વ્યક્તિની કમાણી ઉપર ઘર ચાલે. ફી દર મહિને ૧૫ દિવસ મોડી ભરવી પડતી. બધી બેનોને વારાફરતી ફી ભરવી પડતી. પિતાજીનો

એવો શિક્ષણપ્રેમ હતો. હું કેનેડા આવી ને પિતાજીએ અચાનક વિદાય લીધી.

(૩) શ્રી વિમળાબેન:—મારા બાપુજીનો ધંધો હતો. જે આવે તેને જમાડતા. ખૂબ ઉદાર હતા. અમારા ઘરમાં સતત અવર જવર રહેતી. અમને ખૂબ ખૂબ લાડમાં ઉછેર્યા.

(૪) શ્રી જગજીવનરામ:—બાપુજીએ વરસો સુધી ખેતી કરી. ભાઈએ જ્યારે હિસાબ માગ્યો ત્યારે બાપુજી પથારીવશ હતા. સૂતા સૂતા જ કહે, ‘જો પેલી નોટ જોઈ લે. હિસાબ. ને મારે તને જે આપવાનું છે તે લઈ લે. વરસો સુધી જમીન પોતે ખેડી. એટલે ખરેખર તો માલિકી હક મળે. પણ તરત જ તે જમીન પણ ભાઈને આપી દીધી એટલે કે વ્યવહાર કુશળ, પ્રામાણિકતા અને હિસાબ લખવાની ટેવની અમને અમારા જીવનમાં પ્રેરણા મળી.

(૫) શ્રી સરસ્વતીબેન:—અમે સંયુક્ત પરિવારમાં રહેતાં. સ્થિતિ સાધારણ હતી. છતાં બાપુજી પાસે કોઈ ગરીબ ઉછીના પૈસા માગવા આવતા તો બાપુજી કોઈ બીજાને ત્યાંથી પોતે માંગી લાવીને તેને મદદ કરતા. કોઈ પૂછતું તમે વળી કોઈક પાસે માંગીને તેને શા માટે મદદ કરો છો? તો બાપુજી કહેતા એ બિચારાને કોણ મદદ કરે? કોણ આપે? આપણને તો કોક ઉછીના આપે પણ તેને કોણ ઉછીના આપે! માટે આપણે બીજા પાસેથી લાવીને પણ ગરીબોને મદદ કરવી.

કેવી સમજશક્તિ ને દયાભાવ!

(૬) શ્રી અરવિંદભાઈ:—હું ૭, ૮ વરસનો હોઈશ અમારે દુકાન હતી. પૈસાના મશીનમાં હું જોતો કે ૧ પેની નાખે ને કેટલા બધા પૈસા મળે. એટલે એક દિવસ પેની મેં પણ નાંખી.

મશીનમાંથી ખૂબ પૈસા નીકળ્યા. હું તો ખૂબ ખુશ થઈ ગયો. ખોબો ભરીને પૈસા લઈને દોડતો દોડતો બાપુજી પાસે ગયો ને વાત કરી તો બાપુજીએ તરત જ એક થપ્પડ મારી કહ્યું જુગારની પાઈ ઘરમાં ન લવાય. ને જે પૈસા ઘરમાં આવે તે મહેનતના જ હોવા જોઈએ. તે વાત આજે પણ મને યાદ છે. જુગાર ના રમાય. એ મોટો બોધપાઠ પિતાજીનો મને મળ્યો. મારા મોટાભાઈએ પણ એ માટે મને ઠપકો આપ્યો હતો.

(૭) શ્રી વિનોદભાઈ:—મારા પિતાજીની આચારસંહિતા સરસ હતી. લઘુશંકા કે દીર્ઘશંકા પછી નિયમિત સ્નાન. ભલે ને ભયંકર ઠંડી હોય, જાતે ચૂલે ગરમ પાણી કરીને સ્નાન કરે જ.

ખેતીનો વ્યવસાય હતો. જે ઘરમાં જમો તે જ મજૂરોને પણ આપવાનું. જુદી રસોઈ નહીં કેવી સમદર્શી દષ્ટિ ને તેવો જ વ્યવહાર.

(૮) શ્રી કંચનબેન:—મારા પિતા ગીતાના અભ્યાસી. દર-રોજ સાંજે એકલા કે મિત્રો જોડે સતત ગીતા વાંચતા જ હોય. એક પ્રજ્ઞાયક્ષુને રોજ સત્સંગમાં લઈ જઈ તેને પણ ગીતા મોઢે કરાવી.

અમને અમારા પિતાજીએ જ ‘પ્રકાશના પંથે’ અમેરિકા એરમેઈલથી મોકલેલું તો જ અમે પૂ. શ્રીને મળ્યા ને તો જ અમે માને પણ પામ્યાં.

(૯) શ્રી ધીરુભાઈ:—ખૂબ નાનો હતો, પિતાજીનું છત્ર ગુમાવ્યું. સ્મરણ ખાસ નથી. માત્ર રોજ સાંજે બેન સાથે હું ને બાપુજી પણ નિયમિત પ્રાર્થનામાં બેસતા.

(૧૦) શ્રી પંકજભાઈ:—મારા પિતાજીને મારા કરતાં તમે તો સારી રીતે જાણો છો. એકવાર મારા મામાના લગ્ન હતાં.

મારા પિતાજીને તે જ દિવસે કોઈ ગરીબને મદદ કરવા જવાનું હતું. એટલે તેમણે લગ્નમાં ના જતાં, પેલા ગરીબને મદદ કરવા જવાનું નક્કી કર્યું. બા એકલાં લગ્નમાં ગયાં. મારા દાદાજી આ જમાઈથી રીસાઈ ગયા. ૫, ૭ વરસો સુધી ના બોલ્યા. એટલે કે સામાજિક વ્યવહારને પણ ભૂલીને ગરીબોના બેલી બનવાનું અમારા પિતાજી પસંદ કરતા.

(૧૧) શ્રી ભગવાનજીભાઈ:—મારા પિતાજી જીવનભર નાનાભાઈની સાથે જ રહ્યા. સંયુક્ત કુટુંબનો સંપ ને પ્રેમનો પાઠ સમાજને ધર્યો. બંને ભાઈનો બધા બાળકો વચ્ચે પણ કોઈ જુદાઈની રેખા એમણે ના દોરી. ઉદારતા, મૌન રહીને સમજપૂર્વક ઘરનો ખેતીનો વ્યવહાર ઉત્તમ રીતે બજાવ્યો. અમારા ખેતીના મેનેજરને પોતે આઠ વીધા જમીન ભેટ આપી. કેવી ઉદારતા! નિયમિત પ્રાર્થના, સતત સદ્વાચનમાં જ જીવન પસાર કરતા.

(૧૨) ભારતીબેન:—સંયુક્ત પરિવારમાં અમે મોટા થયા. ઘરમાં લગ્નપ્રસંગ હતો. મારે વીંટી જોઈતી હતી. બાપુજીએ કહ્યું તને એકલીને વીંટી ન અપાય. આપવી હોય તો બધાને જ આપવી પડે ને મને વીંટી ના મળી. પરિવારમાં સૌને સરખા ગણવાની એમની ભાવના હતી. અમે તો આશ્રમમાં રહીને ભણ્યાં. દરેક પાઈનો હિસાબ લખવાનો જ એવો બાપુજીનો આગ્રહ હતો. હિસાબ લખવાની ટેવ એમની વિશેષતા છે.

(૧૩) દીનાબેન:—અમે ૧૩ ભાઈબેનોનો મોટો પરિવાર સાધારણ સ્થિતિ છતાં તે દિવસોમાં અમારી જેમ જ બીજો એક નવો જ પરિવાર પહેલીવાર સાઉથ આફ્રિકાના તે શહેરમાં આવેલો. એમની મુશ્કેલી જોતાં બાપુજી તે ૧૦-૧૨ બાળકોના

માર્ચ : ૨૦૦૭

૫૧

પરિવારને તેના માતાપિતાને અમારે ઘેર જ લઈ આવ્યા. અમારા માળ ઉપર તેમને આશ્રય આપ્યો. બે ત્રણ વરસ સુધી એ પરિવાર અમારે ત્યાં રહ્યો. બાપુજીની એ ઉદારતા આજે પણ મને પ્રેરણા ધરી રહી છે.

(૧૪) શ્રી શારદાબેન:—મારા પિતાજી સંયુક્ત પરિવારમાં રહેતા જેથી દાદાના રાજમાં કશું બોલી ના શકતા. અતિ નરમ સ્વભાવ હતો. (આટલી વાતો કરતાં ભાવવિભોર બની અટકી ગયા.)

(૧૫) સરોજબેન:—અમે ૧૦ ભાઈબેનો. સૌને બાપુજીએ ભણાવ્યાં. મને નારેશ્વર જવાની વારંવાર ઈચ્છા થતી કદી તેમણે રોકી નથી.

(૧૬) સુશીલાબેન:—મને નાનપણમાં ગળા પાસે એકવાર ગાંઠ નીકળી. ગામડાની તે જમાનાની પ્રચલિત રીત પ્રમાણે ફળિયાના અનુભવીઓએ નક્કી કર્યું ગરમ સળિયો કરીને ડામ દઈને એ દર્દ મટાડવું. વચલે ફળીએ ભીખાદાદાને કહેવડાવી પણ દીધું.

એ વાત ને યોજના સાંભળી મને થયું હવે આપણે મૃત્યુ પામીશું. ગભરાટ થતો હતો. સવારના પ્રહરમાં ઓટલે બેઠા બેઠા રડુ રડુ થઈ બેઠી હતી.

ત્યાં જ બાપુજી ઘોડા પર (ઘાટ) બીજા ગામથી આવ્યા. જેવા ઓટલે ચઢ્યા એટલે પૂછ્યું કેમ રડવા જેવું મોઢું છે? એટલે મેં તો રડવા માંડ્યું ને કહી દીધું જાણે બાપુજી મારે માટે ભગવાન બનીને આવ્યા. મને હાશ થઈ ગઈ. હવે મને કંઈ જ ના થાય.

બાપુજીએ તરત જ ઘરમાં આયોડીનની શીશી લઈને તે દર્દ

૫૨

અધ્યાત્મ

ઉપર લગાડી દીધું. પાછું ૧ કલાકે લગાડ્યું. ને સાંજ સુધીમાં તો ગાંઠ બેસી ગઈ.

દર્દ ઉપર ઉપચાર કરવામાં પોતાના જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી દર્દને હાશ ધરતા.

(૧૭) જયદેવભાઈ:—મારા પિતાજીએ વરસોથી દિવ્ય જીવન સંઘનું શરણું સ્વીકાર્યું પછી શ્રી કૃષ્ણમૂર્તિને ખૂબ માનતા. મને એ ધર્મનો વારસો મળ્યો. શાસ્ત્રોમાં રસ બાપુજીએ જગાડ્યો.

(૧૮) સ્મિતાબેન:—બાપુજીનો એક પ્રસંગ આજે પણ મને સતત પ્રેરણા આપે છે.

અમે ગાડીમાં જતા હતા. વરસાદ હતો. રાત હતી. રસ્તામાં ૧ વૃદ્ધ જતો હતો. અમે ગાડીમાં પસાર થઈ ગયા. બાપુજી કહે પેલા વૃદ્ધને આપણી ગાડીમાં લઈ લઈએ. મેં કહ્યું, રાત છે. અજાણ્યાને શા માટે ગાડીમાં લેવા?

બાપુજી કહે, હું તને રોજ રામાયણની ને બીજી વાર્તા કહું છું. તો તું શું શીખી? સૌને મદદ કરવી જોઈએ. આવા પ્રસંગે જ આપણી પરીક્ષા થાય. ભગવાન જ એવા ગરીબ માણસ બનીને આવે તો?

અને બાપુજીએ પાછી ગાડી વાળી. પણ તે વૃદ્ધ પુરુષ ના મળ્યો.

બાપુજી કહે જો આપણે સેવાની આ તક ચૂકી ગયા. સેવાની ઈચ્છા થઈ તો તરત જ કરી લેવી.

બીજી એક ઘટના યાદ છે. તે દિવસોમાં રક્તપિત્તના દર્દીઓ પાસે કોઈ ના જતું. સૌને એનો ચેપ લાગવાનો ડર લાગતો. બાપુજીએ ડોક્ટરને પૂછીને તે હોસ્પિટલમાં નિયમિત

સેવા આપવા માંડી. મને પણ લઈ જતા. બાપુજીની સાથે હું પણ દર્દીઓની સેવા કરવા દર મહિને જતી.

સૌના દુઃખમાં સહભાગી થઈ તેમની સેવા કરી તેમની હાશ લેવાની પ્રવૃત્તિ મેં પણ મારા જીવનમાં યાદ રાખી છે.

અને રાતની બેઠક 'વંદન કરું' પ્રભુની પ્રાર્થનાથી પૂર્ણ થઈ.

આજે સૌએ પોતાના પિતાજીનું સ્મરણ—તર્પણ કર્યું. સૌ ભાવવિભોર બનીને વાતો કરતા હતા. પિતાની સ્મૃતિ ને પિતાનું પોતાના જીવનમાં સ્થાન દરેકે વાગોળ્યાં.

આજે સ્મિતાબેનનો યુવાન પુત્ર અમીશ મળે છે. નીચા નમીને પ્રણામ કરે છે. શુદ્ધ શાકાહારી છે. બીજી કોઈ કુટેવ નથી. કોલેજમાં મિત્રો ભારતીયો ગુજરાતીઓ પણ છે. આ જમાના પ્રમાણે યુવાની સાચવી જાણી છે એમ કહી શકાય.

હજી અહીં સ્મિતાના ઘરમાં ને તેના મિત્રમંડળમાં યુવાધન સારી રીતે રક્ષાયેલું છે. એ ગૌરવ લેવા જેવી વાત છે.

આજનો દિવસ આ રીતે વીતી પણ ગયો. હે હરિ! આપની કૃપાથી સૌ પ્રસન્ન છે. સૌના પ્રણામ. સૌના અપરાધોને ક્ષમા કરો. સૌનું પરમકલ્યાણ કરો. સૌને સુખ શાંતિ ધરો. સૌનું સર્વ પ્રકારે મંગલ કરો.

પ્રણામ—પ્રણામ—પ્રણામ

(ક્રમશઃ)

(‘મા’ સર્વેશ્વરીની શૈશવ કથા)

પોયણું પાંગર્યું

(ગતાંકથી ચાલુ)

મા સર્વેશ્વરી

એ ઘરોમાં ગુરુમુખ, નિમ્મી, ચંદ્રિકા વગેરે બાળકો સરોજની ઉંમરનાં હતાં. એટલે બહાર એટલે કંઈક રમતાં હોઈશું. પણ એ બધા ઘરમાં આવે કે રમે કે જમે એવું ના બનતું. એટલે કે, એ મિત્રતા સાવ સાધારણ હતી. નિકટની ન હતી.

શાળામાં વળી બે—ચાર બહેનપણીઓ હતી. માલતી કોરાન્તે, અનિલા શાહ, સુરભિ શાહ, પુષ્પા ગાંધી. પણ તે બધાં પણ કંઈ અતિ નિકટનાં ના ગણાય.

પુષ્પા ગાંધીના ઘરે બજારમાં કોઈ વાર લેસન કરવા જતાં, તો અનિલાને ઘેર એકાદ વાર ગયેલાં. સુરભિનું તો ઘર જ જોયું ન હતું. પણ માલતી કોરાન્તેનો જરા નજીકથી પરિચય હતો.

માલતી મહારાષ્ટ્રીયન હતી. એના પિતાજીની નાનકડી દુકાન પૂતળા પાસે સ્કૂલથી પાસે જ હતી. એટલે નાની રિસેસમાં ને ઘણી વાર મોટી રિસેસમાં તે દુકાને માલતી જોડે જવાનું થતું.

શા માટે જતાં? તે સમય દુકાનમાં પાણી ભરવાનો નળનો સમય હતો. નળ દૂર હતો. પિતા વૃદ્ધ હતા તો સરોજ તે પાણી ભરવામાં મદદ કરતી. મદદ કરવા જ જતી હતી.

માલતીના ઘરે કદી ગયાં નથી. તે પણ અહીં ઘરે આવતી હોય તેવું સ્મરણમાં નથી.

પણ એક સ્મરણ જાત્રાનું છે. વ્યારામાં પોષ મહિનામાં દર વરસે જાત્રા એટલે કે મેળો ભરાય. તે મેળો પંદર દિવસ

માર્ચ : ૨૦૦૭

૫૫

ચાલતો. સ્કૂલની પાછળ જ તે ભરાતો. તેમાં ચક્રોળ, સરકસ ને જાતજાતની દુકાનો મંડાતી.

શનિવાર હતો. ૧૧ વાગ્યે સ્કૂલ છૂટી ગઈ. ઘરે આવી ગયાં. સવારે જ શાળામાં માલતી જોડે તે દિવસે નક્કી કરી લીધું કે આજે આપણે બંને જાત્રામાં ફરવા જઈશું. તે મુજબ યોજના પાકી થઈ ગઈ.

ઘરમાં જણાવેલું એટલે એકબે આના વાપરવા આપેલા તે લઈને માલતી ને સરોજ બપોરે જ ચાર વાગ્યે જાત્રામાં ફરવા ઊપડ્યાં.

પૈસા તો પેલું પટપટિયું નામના રમકડા તથા ચક્રોળમાં વપરાઈ ગયા. પણ જાત્રા આખી જોવાની તો બાકી રહી એટલે આગળ ચાલ્યાં.

જાતજાતની દુકાનો ને કોઈક જાહેરાત કરતા ઊંચા ઊંચા માણસો ચાલતા તે બધું જોવાની મજા તો આવે જ ને.

ત્યાં વળી સરકસનું બોર્ડ પણ વાંચવા મળ્યું ને નવાઈની વાત તો એ હતી કે ત્યાં દરવાન તરીકે માલતીના કોઈ ઓળખીતા જ ઊભા હતા.

માલતીને પૂછ્યું, 'સરકસ જોવું છે? અંદર બેસવું છે? ૧૫ મિનિટ પછી આવજે જગ્યા હશે તો બેસાડી દઈશું. ફરી આવો ત્યાં સુધી.'

એટલે પાછાં ફરવા ગયાં. છ વાગવાનો સમય થયો એટલે માલતી ને સરોજ હાજર થઈ ગયાં ને વગર ટિકિટે, મફત, સંબંધીના સામેથી આવેલા આમંત્રણનો સ્વીકાર કરી લીધો.

અંદર પાટિયા પર બેસી ગયાં. છ વાગ્યાનો ખેલ શરૂ થયો.

૫૬

અધ્યાત્મ

હાથી, ઘોડા, રીંછ, વાનરો ને કસરતોથી ભરપૂર એ સરકસ જોવાની મજા પડી.

ઘરેથી ચાર વાગ્યાની નીકળેલી સરોજ જાત્રામાંથી હમણાં આવશે, હમણાં આવશે એમ માનતી બંને બહેનો રાહ જોતાં રહ્યાં. સાત વાગ્યા. અંધારું થવા આવ્યું. અરે, આઠ થઈ ગયા. હવે તો સરોજ નક્કી ખોવાઈ જ ગઈ હશે. ભૂલી પડી હશે! છેવટે તેઓ સરોજને શોધવા નીકળી પડ્યાં. સાથે બાજુવાળા ચૂનીભાઈનો સેવક બાબુ પણ શોધમાં જોડાયો.

પૂરા એક કલાક સુધી જાત્રાનો ખૂણેખૂણો શોધતા રહ્યા. ચિંતા વધવા લાગી. પછી યાદ આવ્યું. કદાચ આ સરકસમાં બેઠી હોય તો! ચાલુ ખેલે અંદર તો તપાસ કરવા પણ ના જવા દે. એટલે સૌ શો છૂટવાની રાહ જોતાં દ્વારે ઊભાં.

નવ વાગ્યા. શો પૂરો થયો. નીકળતાં લગભગ ૯-૧૫ થઈ ગયા. પણ માલતી સરોજને બહાર નીકળવાની ક્યાં ઉતાવળ હતી. શાંતિથી સૌ નીકળ્યા પછી બંને છેલ્લે નીકળ્યાં.

કારણ સરકસનો શો પૂરો થયા પછી પણ ત્યાં પ્રાણીઓ ને બાળકો તો મંચ ઉપર નવા શોની તૈયારી માટે હોય જ ને! તો તેમને પણ જોવાનું કામ માલતી ને સરોજ પાસે પણ હતું ને! એટલે છેલ્લે બહાર નીકળ્યાં.

ત્યાં જ શોધનારા સૌ મળ્યા ને સૌને હાશ થઈ. સાવિત્રી-બહેન વઢ્યાં. ત્યારે જ ખ્યાલ આવ્યો, ભાન થયું કે 'અરે... રે નવ વાગી ગયા! આપણે તો ચાર વાગ્યાનાં ઘરેથી નીકળેલાં. આપણે તો ભૂલી જ ગયાં કે સૌને ચિંતા થાય. સૌ વાટ જોતાં હશે. સૌ શોધવા પણ નીકળશે.'

હાશ! આખરે સરોજ મળી ગઈ એવા સંતોષ સાથે સરોજને વાજતેગાજતે ઘેર લઈ ગયાં! માલતી એને ઘેર ગઈ.

સરકસ જોવામાં સરોજ ખોવાઈ ગઈ? અરે! સંસારેથી ખોવાઈ જવા જ સર્જાયેલી આ સરોજ ઘર ભૂલી જાય ને સ્વજનોને પણ ભૂલી જ જાય તેમાં શું આશ્ચર્ય? સૌને લાગે કે સરોજ ખોવાઈ ગઈ. પણ સરોજ એની બાળદુનિયામાં મસ્ત બની સૌને ભૂલી જાય છે. એ જ તો એના બાળપણની વિશેષતા છે, જેનો આ જીવનમંચ પર આજે વિસ્તાર છે.

કોઈક પ્રસંગ મળતાં જ સ્વજનો, ઘર, સઘળું વિસ્મૃત થઈ જતું! કેવું સરસ અલિપ્ત અળગું અળગું રહેતું એ બાળજીવન હતું!

દશમા વર્ષના દ્વારે એ મસ્ત બની જતું. મન સાથે જ પ્રભુપ્રેમની મસ્તીમાં મસ્ત રહેવાની જાણે તાલીમ લઈ રહ્યું હતું.

પ્રારંભ તો કોઈક પ્રિય વિષયથી જ હોય ને! પછી એ સરકસને બદલે સંસારના જન્મમરણનું સરકસ અલિપ્ત રહીને જોવાનો અભ્યાસ પડી જાય. જન્મમરણના સરકસમાં વળી સહજ રીતે સૌ છૂટી પણ જાય. શો પૂરો થતાં જ નવો જન્મ, નવો પાઠ, નવો યુગ, નવો અભિનય, નવાં પાત્રો સરકસ જોવા બેઠા તે પણ જાણે એક દ્રષ્ટાભાવ કેળવવાની તાલીમ જ હતી ને?

આ ઘરમાં મુંબઈથી પ્રસિદ્ધ થતું ‘જન્મભૂમિ’ વર્તમાનપત્ર અતિનિયમિત આવતું. તે પણ દરરોજ વાંચવાનો નિયમ હતો. કોઈએ એ નિયમ આપ્યો ન હતો. કદાચ એમાં પણ બાપુજીના જ સંસ્કારો કામ કરતા હશે.

તે ઉંમરે કશું સમજાતું તો ના હોય છતાં એ વાંચીને જ સ્કૂલે

જવાનું બનતું. ખાસ તો તે દિવસોમાં દેશનેતા જવાહરલાલ નહેરુ ગમતા હતા. કદાચ તેમને બાળકો ખૂબ ગમતાં એટલે પણ! તેમના બાળકો સાથેના ફોટા તેમ જ તેમની રશિયાની વિદેશની મુલાકાતના ફોટાઓ ‘જન્મભૂમિ’માંથી કાતરથી કાપીને ભેગા કરવાનું બનતું. પછી તે બધા ફોટાને એક નોટમાં લગાડી દેવાનું થતું.

જાણે તે શોખ હતો. ફોટાઓનો અને તેનાં આલબમ બનાવવાનો. કોઈએ આ શોખ કેળવવા માટે પ્રેરણા ધરી ન હતી. અંતરથી જ તે શોખ જાગ્યો. અને તે શોખ ક્રમે ક્રમે વધતો જ ગયો. ‘અખંડઆનંદ’ માસિક પણ આવતું. તેમાં મધ્યમાં ચાર ચિત્રો દર વખતે જુદાં જુદાં ને સરસ ચિત્રો આવતાં. તે પણ ખૂબ ગમતાં. જૂના અંકોમાંથી તે ચિત્રો કાઢી લઈને, ભેગાં કરવાનો પણ એક શોખ હતો. એમાં બે ચિત્રોનું સ્મરણ છે. એકમાં રાજસ્થાનના લોકો ઊંટ પર આવી રહ્યા છે, ને બીજું ચિત્ર આદિવાસી માતા ને અને તેના બાળકનું છે.

દસ વરસની ઉંમરે અચાનક જાગેલો એ શોખ વધતો જ ગયો. વય વધતાં તેના વિષયો બદલાતા રહ્યા.

આજે સંતજીવનદર્શન કરાવતાં વિવિધ સ્વરૂપોની સજાવટ એ બાળપણના જ બીજનું વટવૃક્ષ છે. એ કાર્ય માટે જ આ શોખ શ્રી હરિએ જ જગાડ્યો હશે.

દરેક પ્રવૃત્તિ, દરેક શોખ, દરેક પ્રસંગ ભલે તે નાનકડા બીજરૂપે હોય પણ તે સર્વ શ્રી હરિની જ યોજનાના ભાગરૂપે હોય છે. એ સત્યને સ્વીકારવું જ રહ્યું.

આ ઘરમાં રહીને છઠ્ઠું ને સાતમું ધોરણ ભણ્યાં. એટલે દિવસે દિવસે મોટાં થતાં ગયાં. પરિણામે બહેનોએ નાનાં નાનાં

ચાર કામ કરવાનાં અમારા માટે ફાળવેલાં :

૧. કચરો કાઢીને રોજ પોતું લગાવવાનું.
૨. રોજ ગરમ પાણીનો બમ્બો ભરવાનું.
૩. સગડી સળગાવવાનું.
૪. રોજ સાંજનું રસોડું ધોવાનું.

આ ચાર કામ અતિનિયમિત થતાં એવું તો કંઈ સ્મરણ નથી, પણ મનાવીપટાવીને એ કામ કરાવી લેતાં હશે. રોજ સાંજે રસોડું ધોવાનું તો એક ડોલ જોરથી આખા રસોડામાં ઢોળીને સાવરણાથી ધોઈ નાખવાનું કામ તો ચોક્કસ યાદ છે, કારણ તે કામ બે જ મિનિટમાં થઈ જતું.

બીજાં બધાં જ કામો ફરજિયાત તો હતાં જ પણ નાનકડા બાળમાનસમાં ઈચ્છા જાગે તો કરવાનાં, નહીં તો હઠ કરીને ન કરવાનો પણ એક સ્વભાવ હતો. પરિણામે વઢતાં—લડતાં પણ તે કામો બહેનો ઉપાડી લેતાં હતાં.

ત્રણે બહેનો અભ્યાસ તો કરે પણ સૌથી ઓછું લેસન ને સૌથી ઓછું વાંચવાનું ને રમતમાં જ ભણવાનું કામ નાનકડી સરોજને હતું.

એટલે શાળાએથી આવીને લેસન કરીને મુક્તિનો આનંદ માણવાનું બનતું. પરીક્ષા હોય તો સાવિત્રીબહેન કડક બનીને વાંચવા બેસાડતાં. કારણ સાવિત્રીબહેન પોતે અભ્યાસમાં ભારે જાગ્રત, નિયમિત, ચોક્કસ હતાં. ખૂબ વાંચતાં. ખૂબ મહેનત કરતાં. અંગ્રેજી ને ગણિત તેમને ખૂબ ગમતાં. તે જરા સ્વતંત્ર મિજાજનાં એટલે તેમને માટે ટ્યૂશન પણ રાખતાં.

સામે રોડકોસ કરીએ એટલે શ્રી સત્યેન્દ્ર ડે નામે બંગાળી શિક્ષક હતા. તે ગુજરાતી બોલવાનો સરસ પ્રયત્ન કરતા પણ

તેઓ શાળામાં અંગ્રેજી વિષયના જ શિક્ષક હતા. પાંચ, છ, સાતમાં તે વરસોમાં અંગ્રેજી ન હતું.

શ્રી ડે સાહેબ સાવિત્રીબહેનને ટ્યૂશન માટે ઘરે બોલાવતા તો ઘણી વાર સરોજને ત્યાં ફરજિયાત બેસાડતા. શ્રી ડે સાહેબ જાણતા હતા કે આ છોકરી સાવિત્રીબહેનને ઘરે વાંચવા દેતી નથી. તોફાની છે.

ઘણી વાર એમને ઘેર જવાનું બનતું. ત્યાં જઈ વાંચવું પણ પડતું કારણ ડે સાહેબનો થોડોક ડર લાગતો.

અમારા ઘરમાં આગળના ભાગમાં એક મોટું ટેબલ હતું. બે સાદી પુરશી અને એક આરામપુરશી પણ રહેતી હતી.

સરોજનાં તે દિવસોમાં બે મુખ્ય કામ હતાં. મોટેમોટેથી ગાવાનું ને પેલા ટેબલ ઉપર હાથથી સતત તબલાં વગાડવાનું. આખો દિવસ એ કામ સતત ચાલતાં. બહેનો વઢે કે રોકે છતાં એ કામ તો સતત ચાલતું.

ટેબલ ઉપર એક નાનું એલાર્મ ઘડિયાળ હતું. તેના બટન ઉપર પણ સતત તબલાં વગાડવાનું બનતું.

ઘરમાં મોટેમોટેથી ગીતો ગાવાનાં ને સતત વગાડવાનું. ગીતોને બદલે ઘણી વાર કોઈ એક નામ પણ સતત તાલમાં ગાવાનું બનતું. વિમલ પ્રભાકર લેલે, વિમલ પ્રભાકર લેલે, વિમલ પ્રભાકર લેલે. બસ આવા નામની પણ એક ધૂન ચાલુ થતી પણ તાલબદ્ધ રીતે તે મોટેમોટેથી ગાવાનું.

એ નામ ક્યાંથી આવ્યું? સુશીલાબહેનની એક સખી વિમલ-બહેન પ્રભાકર લેલે નામે હતાં. તે સામે જ રહેતાં હતાં. તેનું નામ રાગમાં ગોઠવીને ગાવાનું ગમતું, ત્રણ શબ્દ ને દરેક શબ્દે

માર્ચ : ૨૦૦૭

૬૧

બબ્બે તાલ, બસ ઘરમાં સરોજ જાણે હરતોફરતો રેડિયો બની જતી. આખો દિવસ એનું ગાવાનું, વગાડવાનું ચાલુ જ રહેતું.

એ જ પ્રવૃત્તિ જાણે બાળપણની પ્રિય રમત જેવી બની ગઈ હતી. પછી ભલેને પરીક્ષા હોય કે સાવિત્રીબહેન કંઈ અગત્યનું લેસન કરતાં હોય, કે ગંભીરતાથી વાંચતાં હોય, એ કશું જ નહીં જોવાનું. બસ પોતાની ધૂનમાં મસ્ત. જો સાવિત્રીબહેન વહે તો તે પ્રવૃત્તિનો અવાજ વધી જતો.

ગાવાની, વગાડવાની સતત પ્રવૃત્તિ વચ્ચે કેવી રીતે વંચાય? એટલે ઘણી વાર સાવિત્રીબહેન બાજુવાળાના ઘરમાં માળ ઉપર પાછલા રૂમમાં વાંચવા જતાં. તો તે સમયે સરોજ વાડામાં કપડાં સૂકવવાની દોરી પકડીને ત્યાં મોટે મોટેથી સતત ગાવા માંડતી. જેથી માળ પરનાં સાવિત્રીબહેનથી ના વંચાય. બસ, એવી તોફાની ટેવ સાવિત્રીબહેન માટે તો ભારે પજવણી જેવી જ હતી.

તે દિવસોમાં કેવું તોફાન! કેવી ધમાલ! કેવી ધૂન! ટેબલ પર તબલાં વગાડતી ને પાછળ વાડામાં દોરી પકડીને ગાતી સરોજ આજે પણ આ સામે જ દેખાય છે!

બાળપણનાં એ તોફાનોનાં સ્મરણો હૈયે એવાં કોતરાઈ ગયાં છે કે આ કલમ તેનું આબેહૂબ વર્ણન કરવા શક્તિમાન થઈ છે.

ગાવાનો ને વગાડવાનો શોખ પણ બાળપણથી જ હતો. તેનો પણ ક્રમેક્રમે વિકાસ જ થયો છે.

પોતાને તો વાંચવાનું ના હોય, પણ બીજા પણ ના વાંચે તે માટે સતત તોફાન કરતાં કરતાં પજવણી કરવાની મજા પડતી.

૬૨

અધ્યાત્મ

સાવિત્રીબહેન વઢતાં, ધમકી આપતાં કે, ‘બાપુજીને કહી દઈશ. તારા શિક્ષકને કહી દઈશ.’ પણ તે શબ્દોની, તે વઢની કે ધમકીની કોઈ અસર ન થતી. ગાવાનું એટલે ગાવાનું જ! બસ તોફાન તોફાન ને તોફાન!

તોફાનમાંથી જ નિવૃત્ત ના થવાનું એટલે જ કોઈ નિકટની બહેનપણીઓ પણ ના થઈ. આ ગાવાનું, વગાડવાનું, પજવવાનું આ ત્રણ જ જાણે સરોજની બહેનપણી જેવાં હતાં.

(ક્રમશઃ)

ભગવાનના સ્મરણની જાગૃતિને માટે ભગવાનની સાથે પ્રેમ હોવો જોઈએ. આ પ્રેમ જેટલો દૃઢ હશે એટલી ભગવાનની સ્મૃતિ વારંવાર આવશે.

—યોગેશ્વરજી

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,
ઘોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

શ્રીવિષ્ણુસહસ્ર સમશ્લોકી

શ્રી યોગેશ્વરજી

મહાબુદ્ધિર્મહાવીર્યો, મહાશક્તિર્મહાદ્યુતિઃ ।
અનિર્દેશ્યવપુઃ શ્રીમાન્, અમેયાત્મા મહાદ્રિધૃક્ ॥૧૮॥

પરાક્રમી ને તેજસ્વી છો, મોટામાં મોટી શક્તિ,
બુદ્ધિસાગર, વૈભવવાળા, કૃપા કરો કરતાં ભક્તિ;
વિરાટદેહી, મોટામોટા પર્વતને ધારણ કરતા,
અમાપ બુદ્ધિવાળા, તમને પ્રણામ હે સંકટહરતા!

મહેષ્વાસો મહીભર્તા, શ્રીનિવાસઃ સતાંગતિઃ ।
અનિરુદ્ધઃ સુરાનન્દો, ગોવિન્દો ગોવિદાંપતિઃ ॥૨૦॥

તમે ધનુર્ધર પતિ પૃથ્વીના, લક્ષ્મીના આધાર ખરે,
સંતજનોની કેવલ ગતિ છો, પૂરણ વ્યાપક સર્વ સ્થળે;
દેવોને આનંદરૂપ છો, ઈન્દ્રિયોના નાથ તમે,
યોગીજ્ઞાનીના પણ સ્વામી, તમને નમીયે આજ અમે!

મરીચિર્દમનો હંસઃ, સુપર્ણો ભુજગોત્તમઃ ।
હિરણ્યનાભઃ સુતપાઃ, પદ્મનાભઃ પ્રજાપતિઃ ॥૨૧॥

તમે સૂર્યના સૂર્ય હંસને સૌનેયે દમનારા છો,
જીવઈશરૂપી પંખી ને શેષનાગ પણ સાચે છો;
હિરણ્યગર્ભ તપસ્વી તેમ જ પદ્મનાભ તમને જ કહ્યા,
પ્રજાપતિ તમ, શરણ તમારે આ સર્વે છે લોક રહ્યા.

ANYWAY

If you do good, people will accuse you of selfish ulterior motives.... Do good anyway.

The good you do today will be forgotten tomorrow.... Do good anyway.

What you have been building over years may be destroyed overnight.... Build anyway.

Give the world the best you have and you'll get kicked in the teeth....

Give the world the best you've got.

ANYWAY.

છતાં....

જો તમે ભલુ કરશો તો તમે સ્વાર્થથી પ્રેરાઈ ખરાબ હેતુથી તે કર્યું છે, એવો આક્ષેપ લોકો મૂકશે છતાં ભલાઈ કરતા રહેજો.

આજે જે સારું કર્યું છે તે કાલે ભૂલાઈ જાય, છતાં સારું કરતા રહેજો.

જેનું સર્જન કરતાં તમોને વર્ષોનો પરિશ્રમ પડ્યો છે, તેનો એક જ રાતમાં ધ્વંસ કરવામાં આવે, છતાં સર્જન કરતા રહેજો.

તમારી પાસે જે સર્વશ્રેષ્ઠ છે તે દુનિયાને આપો છો, તેના બદલામાં તમને જડબા પર લાત મળે. છતાં તમારી પાસે જે સર્વશ્રેષ્ઠ છે તે દુનિયાને આપતા રહેજો.

